DE ZANDLOPER

Kwartaalblad van de Vereniging Oud Ede

Bijlage: Het Pallas Athene College te Ede 1986-2006

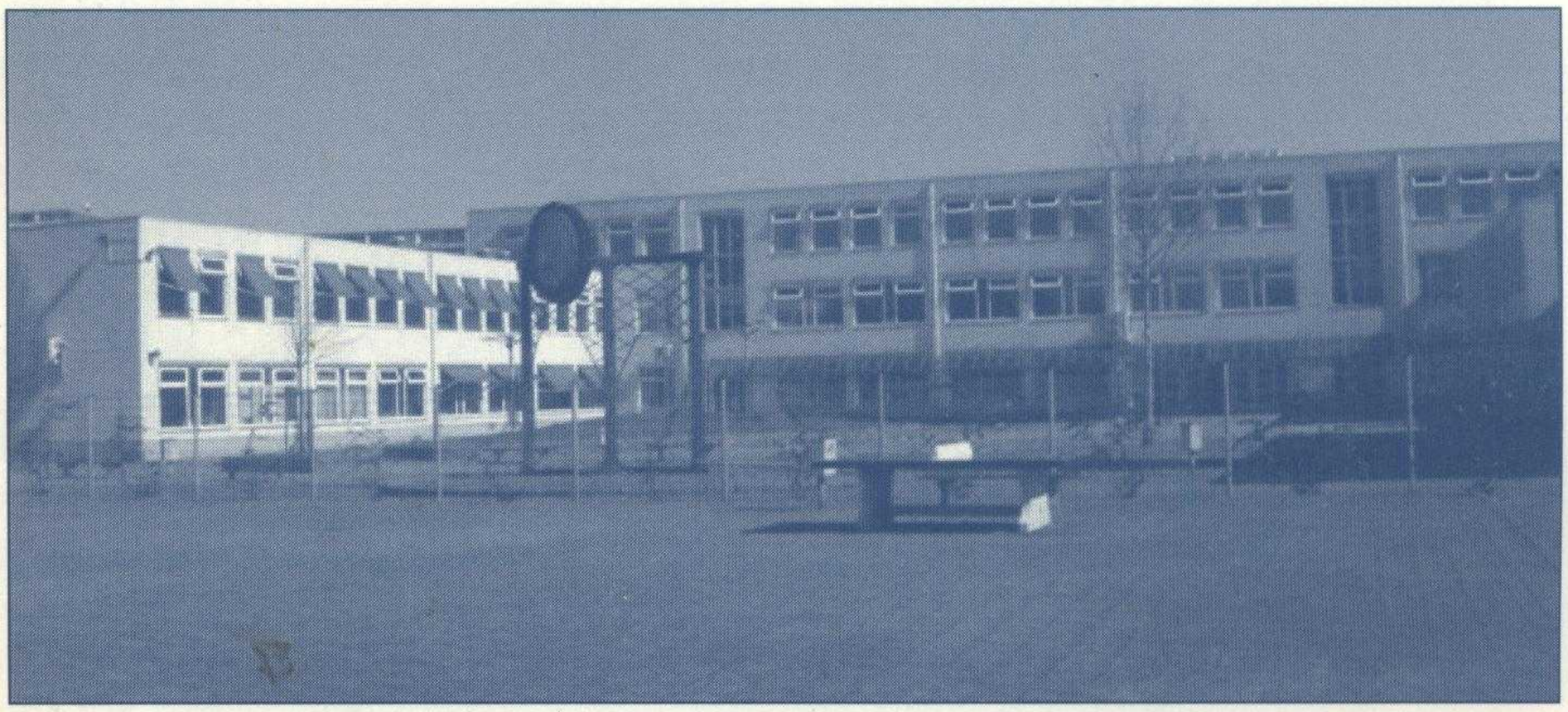

PALLAS ATHENE COLLEGE

openbare scholengemeenschap voor vwo, havo, mavo

Historisch Museum Ede

5/7/2006

Jaap
Nijdam

Het Pallas Athene College te Ede, 1986-2006

De geschiedenis van een openbare scholengemeenschap.

Door C.E.H.J. Verhoef

Wie omstreeks 1970 meende dat in Ede de tijd rijp was voor het oprichten van een samenwerkingsschool voor vwo-havo op brede basis, kwam bedrogen uit. Alle mogelijkheden voor een dergelijke onderwijsinstelling waren voorhanden. De bestaande scholen voor vwo-havo - het Marnix College en het Streeklyceum - hadden grote moeite het groeiend aantal leerlingen te huisvesten. Binnen de Edese gemeenteraad en in kringen rond het onderwijs dacht men na over een derde school in een van de nieuwbouwwijken. Daar lag de kans om de verzuiling binnen het onderwijs te doorbreken. Naar de mening van velen moest er een school komen waarin voorstanders van openbaar en christelijk onderwijs broederlijk zouden samenwerken. Toch bleek het vasthouden aan de eigen machtspositie en de eigen identiteit sterker dan het fraaie ideaal. Het leidde tot een strijd die zestien jaren zou duren.

De lange voorgeschiedenis: 1970-1986.

Grondwet.

Sinds de grondwetsherziening van 1848 is "het openbaar onderwijs een voorwerp van de aanhoudende zorg van de Regering". Dit betekent dat de regering moet zorgen dat "overal in het Rijk van overheidswege voldoend openbaar onderwijs wordt gegeven". (1) Daarmee werd het recht op openbaar onderwijs een afdwingbaar sociaal grondrecht. (2)
De opdracht aan de overheid blijkt in de praktijk weerbarstiger dan het fraai geformuleerde uitgangspunt. Bij het stichten van scholen gaat het niet uitsluitend om louter onderwijskundige en pedagogisch/didactische argumenten of op demografische ontwikkelingen gebaseerde leerlingenprognoses. Vaak geven politieke beslissingen de doorslag. De belangen van een bepaalde groep kunnen door haar geestverwanten in regering, parlement, provinciale staten of gemeenteraad zodanig worden verdedigd, dat het oprichten van een school sterk afhangt van de politieke samenstelling van een overheidsorgaan of vertegenwoordigend lichaam.
De vorming van het Pallas Athene College te Ede is niet los te denken van de tegenstelling tussen voorstanders van openbaar en christelijk onderwijs. Tijdens de ontstaansgeschiedenis was het niet het gemeentebestuur zoals bij het Edese basisonderwijs (3), maar de landelijke overheid die zich jarenlang zuiver formeel heeft opgesteld. Daardoor werden de plannen van de Vereniging voor Openbaar Onderwijs afdeling Ede, keer op keer afgewezen. De wijze waarop verschillende kabinetten gedurende anderhalf decennium met de aanvraag voor een openbare school voor havo/atheneum zijn omgegaan, was, volgens de

voorstanders van openbaar onderwijs, illustratief voor de tegenwerking die zij van een minister of staatssecretaris van een christelijke politieke partij hebben ondervonden.
Daar staat tegenover dat in 1983 de toenmalige VVD-staatssecretaris van onderwijs, mevrouw Ginjaar-Maas, in eerste instantie het Edese verzoek eveneens heeft afgewezen.

Scholenplan

Elke door het Rijk te bekostigen school staat op het scholenplan. Bij de aanvraag voor een nieuwe school is, naast enkele andere overwegingen, de prognose van het te verwachten aantal leerlingen de beslissende factor. Om voor subsidie in aanmerking te komen is het dus de kunst op dit scholenplan geplaatst te worden. Objectieve normen kunnen daarbij in het gedrang komen, want elke indiener van een plan poogt de minister, c.q. staatssecretaris, aan zijn zijde te krijgen. In een blad voor het openbaar onderwijs schreef de heer Van Neck een artikel over de jarenlange ontevredenheid over de stichting van scholen via deze zogenaamde planprocedure. Alles draait om de vraag: "Wie heeft de meeste invloed op de afdeling planning om een aanvraag gesteund te krijgen?" Politici wenden hun invloed aan, relaties worden ingeschakeld. In veel gevallen beslist de politiek. "Wie beslist uiteindelijk? U raadt het al: staatssecretaris De Jong, een voorstander van het bijzonder onderwijs!", aldus de heer Van Neck. (4)
In mei 1981 stelde het PvdA Tweede Kamerlid Van den Anker enkele prangende vragen aan de minister van Onderwijs en Wetenschappen Pais (VVD) en aan zijn staatssecretaris belast met het Voortgezet Onderwijs, K.de Jong Ozn (CDA), over het stelselmatig afwijzen van het Edese plan voor een openbare havo/atheneum-opleiding. (5)
Het antwoord van de minister die daarbij uitging van de informatie van zijn staatssecretaris, bevredigde de voorstanders van openbaar onderwijs allerminst. Staatssecretaris De Jong had duidelijk de schijn tegen.

Eerste plan openbare havo/vwo.

Na de Tweede Wereldoorlog stelde Ede zich beschikbaar als groeikern op de Veluwe. De industrialisatie die daarvan een gevolg was, leidde in de jaren zestig tot een snelle toename van de bevolking. De voorstanders van openbaar onderwijs begrepen dat hier wellicht kansen lagen om naast het oecumenisch-christelijke Marnix College en het protestants-christelijke Streeklyceum een openbare school voor havo/vwo te stichten. Vandaar dat de Vereniging voor Openbaar Onderwijs in 1970 met een eerste plan voor een openbare havo/atheneum kwam. Tezelfdertijd zocht het Marnix College, dat met een enorme toename van het leerlingenaantal werd geconfronteerd, naar uitbreidingsmogelijkheden. Deze ontwikkeling leidde op 5 maart 1970 tot een bespreking tussen het gemeentebestuur en het bestuur van het Marnix College over de stichting van een dependance van deze onderwijsinstelling in de wijk Veldhuizen. Na een of twee jaar zou deze kunnen uitgroeien tot een

zelfstandige school met eventueel een eigen bestuur. Het zou een school met een bredere structuur dan die van de bestaande havo/vwo-scholen moeten worden: een "Open School" als in de Bijlmer met een havo/atheneum-opleiding in combinatie met een mavo-afdeling. Het moest één centrale school worden, een "samenwerkingsschool" waarin, ideologisch gezien, openbaar en christelijk onderwijs zouden samengaan. De bewoners van Veldhuizen waren voor het overgrote deel van buiten Ede afkomstig. Verwacht mocht worden dat zij open zouden staan voor de idee van een samenwerkingsschool in plaats van het stichten van een aparte rooms-katholieke, protestants-christelijke of openbare onderwijsinstelling. "Een 'kleurenkaart' moet in Veldhuizen worden voorkomen", zo was de gedachtegang bij velen. (6)
Het was een opzet die zeker het bestuur van het Marnix College zeer moest aanspreken. Deze school was in 1937 ontstaan uit het samengaan van voorstanders van protestants-christelijk en openbaar onderwijs. Het Marnix College kent (nog steeds) een zeer ruim geformuleerde grondslag: "Het onderwijs wordt gegeven met erkenning van de beginselen van de christelijke godsdienst".
"Met erkenning" houdt niet in dat men de beginselen van de christelijke godsdienst moet onderschrijven, maar dat men erkent dat die beginselen er zijn en dat men respect opbrengt voor hen die in hun denken en handelen uitgaan van een christelijke levensovertuiging. Op die basis was een soort 'samenwerkingsschool' opgericht toen men in het bijna volledig verzuilde Nederland de term 'samenwerkingsschool' nog niet kende. De open opstelling ten aanzien van elke godsdienstige- en levensbeschouwelijke stroming, de sfeer van wederzijdse erkenning en respect, van positieve tolerantie en ruimdenkendheid, sprak zowel gelovigen van allerlei richtingen als ook andersdenkenden aan. (7) Het is een constructie die in de praktijk weinig verschilde van de door het gemeentebestuur beoogde opzet.
Ook bij het openbaar onderwijs gaat men uit van de gelijkwaardigheid van religieuze en levensbeschouwelijke stromingen. Als toezichthouder moet de overheid rekening houden met de verschillende godsdienstige opvattingen in ons land. Om van de openbare scholen "te weren datgene wat men theologische twist noemt", werd in 1848 in de grondwet opgenomen dat de lessen worden gegeven "met eerbiediging van ieders godsdienstige begrippen". (8)

Het 'open' karakter van het Marnix College was echter in 1969 in naam enigszins gewijzigd. In dat jaar werd voor de rooms-katholieken een gelijkwaardige positie in alle geledingen ingeruimd. Sindsdien noemt de school zich 'oecumenisch-christelijk'. De feitelijke situatie veranderde in geen enkel opzicht. De aanduiding 'oecumenisch-christelijk' werd niet nader gespecificeerd, maar zou bij de onderhandelingen met de gemeente een onoverkomelijke hindernis blijken te zijn.
Het oriënterende gesprek van maart 1970 tussen beide besturen heeft geen resultaat opgeleverd; kennelijk was het bestuur van het Marnix

College beducht voor het verlies van zijn zelfstandigheid. Het hield vast aan de oecumenisch-christelijke identiteit. De gemeente wilde een samenwerkingsschool, waar zij een zekere mate van controle zou kunnen uitoefenen. Het Marnix-bestuur wist waar het aan toe was en trok zijn aanvraag voor bouwgrond voor een dependance in Veldhuizen in. (9) Ook het gemeentebestuur trok zijn conclusies. B&W verklaarden zich in beginsel akkoord te streven naar de stichting van een openbare school voor havo en/of atheneum. In november 1970 kondigden zij een rapport aan van het Sociografisch Bureau van de gemeente Ede over deze kwestie.

Rapport Sociografisch Bureau gem. Ede

Begin 1971 verscheen het rapport van het Sociografisch Bureau onder de titel: "Het vwo en havo in de gemeente Ede omstreeks 1980". (10) Het bureau berekende dat in het cursusjaar 1960/1961 670 leerlingen het voorbereidend hoger en middelbaar onderwijs (vhmo) bezochten. Negen jaar later, 1969/1970, was het aantal havo/vwo-leerlingen opgelopen tot 1760, waarvan 1114 naar het Marnix College gingen en 646 naar het Streeklyceum. Het deel van de Marnix-leerlingen dat afkomstig was van het openbaar en bijzonder neutraal onderwijs en dat in principe in aanmerking kwam voor een openbare school voor havo/vwo, was voor de stichting van een zelfstandige openbare school toen (1971) nog niet voldoende. Het hoofd van de Edese afdeling onderwijs voegde er aan toe dat ook een andere oplossing denkbaar was. In plaats van een zelfstandige school zou Ede een dependance van het Wagenings lyceum kunnen worden. Deze optie zou nog vele jaren een rol spelen.

Excursie Berlijn 2000

Het Sociografisch Bureau verwachtte dat in 1980 tussen de 2500 en 2600 leerlingen van het basisonderwijs een havo/vwo-opleiding zouden gaan volgen. Van hen zouden omstreeks 1000 het protestants-christelijk Streeklyceum bezoeken en ongeveer 1500 het Marnix College plus de eventueel te stichten nieuwe school. Gezien de samenstelling van de bevolking van Ede naar kerkelijke gezindte en de mate van deelneming aan het openbaar basisonderwijs, kon men verwachten dat de te stichten vwo/havo-school een openbare school zou moeten zijn. Deze verwachting was gestoeld op het leerlingenbestand van het Marnix College. Van de leerlingen van deze schoo1 zouden dan 18,5% afkomstig

zijn van het protestants-christelijk basisonderwijs, 24,6 % van rooms-katholieke scholen en 56,9 % van openbare en bijzonder-neutrale onderwijsinstellingen.
Het rapport concludeerde op basis van het aantal leerlingen en een gunstige verdeling van de leerlingen over de drie dan (1980) aanwezige scholen dat er zeer zeker mogelijkheden voor een havo-school zouden zijn en waarschijnlijk zelfs voor een atheneum.

In de gemeenteraadsvergadering van 12 mei 1971 werd het rapport van het Sociografisch Bureau aan de raadsleden aangeboden. De heer De Koning (KVP) stelde de vraag of het wel gewenst was naast het Marnix College en het Streeklyceum over te gaan tot de stichting van een nieuwe school voor havo, want "het Marnix College staat open voor leerlingen uit niet-christelijke gezinnen".
De raad dacht er anders over en besloot in beginsel te streven naar de oprichting van een openbare school voor havo en/of atheneum en de minister te verzoeken een gemeentelijke school voor havo in het scholenplan op te nemen. (11) De school werd voorgedragen voor bekostiging met ingang van 1974.

Geen vergaarbak

Van essentiële betekenis werd de bespreking tussen het bestuur van het Marnix College en het gemeentebestuur op 6 september 1971. Het Marnix-bestuur bepaalde zijn positie en verklaarde dat het Marnix College geen school voor bijzonder-neutraal onderwijs wilde zijn: "Wij zijn primair een christelijk-oecumenische school, geen vergaarbak". Wat dit laatste betreft, was het standpunt van het bestuur nogal bevreemdend. De school is, uitgaande van haar samenwerkingsideaal, nooit anders dan een 'vergaarbak' in de meest positieve zin geweest.
Niemand is ooit op grond van zijn geloofsopvatting of levensovertuiging geweigerd. Dat is geheel in overeenstemming met de oorspronkelijke opzet van de school. Een groot deel van de leerlingen is afkomstig uit niet-kerkelijk gebonden gezinnen en bij de toelating tot de brugklas heeft men altijd alle leerlingen geaccepteerd die op grond van de Cito-toets voor het basisonderwijs en het advies van de directeur van de basisschool toelaatbaar waren.
Ook instromende leerlingen in de hogere leerjaren zijn nimmer afgewezen vanwege hun godsdienstige of levensbeschouwelijke achtergrond. Verschillende personeelsleden met een andere dan de christelijke levensvisie zijn in de loop der jaren aan de school benoemd. Hetzelfde geldt voor de keuze van ouders voor bestuur en ouderraad. Het bestuur van het Marnix College gaf aan het gemeentebestuur geen inhoudelijke toelichting bij zijn standpunt.
Onduidelijk bleef wat het precies onder christelijk-oecumenisch verstond, evenmin als wat het bedoelde met de aanduiding 'vergaarbak'. (12)
Het bestuur wenste slechts het karakter van de school niet te veranderen. *Kennelijk ging het van de gedachte uit dat de openbare school er*

toch niet zou komen en voelde het zich sterk genoeg tot een opstelling die weinig ruimte bood voor onderhandelen. Daarmee was echter de toon voor alle komende besprekingen gezet en wisten de voorstanders van een openbare school waar zij aan toe waren. Uit hun reactie bleek dat zij dit goed hebben begrepen. In het raadsvoorstel dat B&W op 5 april 1972 naar de gemeenteraad stuurden, verklaarden B&W dat de signatuur van het Marnix College voor hen duidelijk was: "Uit de gesprekken tussen het gemeentebestuur en het bestuur van het Marnix College is gebleken dat het Marnix College zich in de toekomst als een uitgesproken oecumenisch-christelijke school zal presenteren. De opvatting dat deze school als een bijzonder-neutrale kan worden beschouwd, is derhalve voor nu en de naaste toekomst onjuist. Het kiezen van deze richting door het bestuur van het Marnix College laat de ruimte vrij voor het stichten van een openbare school indien daarvoor voldoende leerlingen aanwezig kunnen worden geacht". (13) Het standpunt van het bestuur van het Marnix College werd ook daarna niet gewijzigd. Het werd in 1979 in een brief aan B&W herhaald: "Na ampele bespreking [-] zijn wij tot de conclusie gekomen dat het voorkeur verdient het christelijk-oecumenische karakter van onze onderwijsinstelling te handhaven. Wij menen dat statuten en structuur van het Marnix College voor iedereen voldoende waarborgen bieden om het onderwijs te volgen". (14)

Aanvullend rapport Sociografisch Bureau gem. Ede

Het aanvullende rapport van het gemeentelijk Sociografisch Bureau dat in 1972 verscheen, sprak duidelijker dan voorheen de verwachting uit dat het aantal schoolverlaters van het openbaar en bijzonder-neutraal onderwijs, het recruteringsgebied voor een openbare havo/vwo-school, aangaf dat aan de wettelijke normen voor het stichten van een dergelijke school ruimschoots zou worden voldaan. De stichtingsnorm voor een lyceum lag rond 1980 zelfs in het verschiet. (15) Het rapport concludeerde bovendien dat het oprichten van een vwo-school wellicht zelfs in een vroeger stadium zou kunnen.

Zeikamp Langweer 1999

Op basis hiervan kwamen B&W tot de slotsom dat uit ideële, economische en praktische motieven gestreefd moest worden naar een school voor havo en vwo. In een later stadium zou het vormen van een brede scholengemeenschap niet ondenkbaar zijn. Het voorstel om over te gaan tot de stichting van een gemeentelijke school voor havo en de

minister te verzoeken een vwo-opleiding met ingang van 1975 in het scholenplan op te nemen, werd in de gemeenteraadsvergadering van 19 april 1972 zonder hoofdelijke stemming aangenomen. B&W werden gemachtigd elk jaar vóór 1 februari dit verzoek te herhalen. (16)

Rol staatssecretaris van onderwijs

Aan de optimistische stemming in de gemeenteraad kwam echter snel een einde. In het najaar van 1973 besliste de staatssecretaris van O&W dat leerlingen uit Ede die voor een openbare havo/vwo-school opteerden, zich bij het Wagenings lyceum (de Rijks Scholengemeenschap Wageningen) moesten aanmelden. Dit bevindt zich binnen een straal van 15 kilometer van Ede. Binnen dat rayon was, behoudens bijzondere omstandigheden, de stichting van een tweede openbare havo/vwo-school niet toegestaan. Bij deze zuiver formele opstelling van het kabinet was geen rekening gehouden met het leerlingenaantal van de RSG Wageningen, noch met de snelle bevolkingsgroei van Ede. Een gemeente met bijna 75.000 inwoners en een groot aantal openbare basisscholen, heeft verhoudingsgewijs voldoende leerlingen die in aanmerking komen voor een havo/atheneum opleiding en daarmee recht op ook die vorm van openbaar onderwijs.

De meeste leden van de gemeenteraad reageerden vol onbegrip op de beslissing van de staatssecretaris. Er gingen zelfs stemmen op om beroep aan te tekenen tegen het besluit om de plaatsing op het scholenplan voor de jaren 1974/5/6 af te wijzen. De heer Redeker (PvdA) maakte zich tot spreekbuis van de teleurgestelden. Hij vond het onbegrijpelijk dat de rijksoverheid de stichting van een openbare havo blokkeerde met de motivering dat de gegadigden maar naar Wageningen moesten. "Daar zijn al 1250 leerlingen en daar heeft men al allerlei uitbreidingen nodig om de leerlingen te kunnen plaatsen", aldus de heer Redeker. Volgens wethouder Bos van onderwijs had het COGVO, het Centraal Orgaan voor het Gemeentelijk Voortgezet Onderwijs te Den Haag, vrij weinig moeite om de school op het scholenplan geplaatst te krijgen, maar het Rijk besliste dat de stichting niet in 1974 kon plaatsvinden. Het verzoek van de gemeente voor het daaropvolgende jaar bleef gehandhaafd en B&W meenden dat er in principe toestemming was om in 1975 met een havo- en een atheneum-afdeling te starten. (17)

Christelijk-oecumenisch

Inmiddels had de Edese afdeling van de Vereniging voor Openbaar Onderwijs in september 1973 het Marnix College gevraagd of het bereid was de school om te vormen tot een samenwerkingsschool zoals in Zoetermeer en in de Bijlmer. De aanvraag voor een openbare school voor havo zou dan worden ingetrokken. (18) Het bestuur van het Marnix College vreesde echter dat dan te veel van de identiteit van de school zou worden prijsgegeven. Het bestuur gaf zonder nadere toelichting aan dat het Marnix College reeds het karakter van een samenwerkingsschool had, maar voor de VOO was dit allerminst duidelijk. De

partijen waren elkaar dicht genaderd. Met wat meer duidelijkheid over de spirituele achtergrond en enige concessies ten aanzien van het beheer zouden de verschillen wellicht overbrugd zijn. Het Marnix College bleef bij zijn christelijk-oecumenische identiteit, de VOO wenste een samenwerkingsschool met enige invloed van de gemeentelijke overheid. (19)

Positie openbare mavo's

In september 1974 kwam het Sociografisch Bureau met een rapport over de situatie op de openbare mavo's. Daaruit bleek, dat de vooruitzichten van de openbare Minerva mavo door een forse terugloop van het aantal leerlingen zeer somber waren. Ook de openbare Pallas Athene mavo kon niet op een stijging van het leerlingenbestand rekenen. (20) Voor de beide mavo's moest een oplossing worden gezocht.
Voorjaar 1975 werd in de commissie 'Toekomst openbare mavo-scholen' een voor het openbaar voortgezet onderwijs in Ede geheel andere richting ingeslagen. Geen aparte havo/vwo-school, maar een tweetal fusies vormde sindsdien de leidende gedachte. Unaniem beval de commissie een samenvoeging aan van de Minerva mavo met de pravo school. (21) Voor een uitspraak over een samenvoeging van de Pallas Athene mavo met een havo/atheneum-school vond men het nog te vroeg. Wel was men van mening dat deze optie uitgediept moest worden. Het voordeel was dat door deze combinaties van scholen een evenwichtig geheel van openbare onderwijsvoorzieningen zou ontstaan. Bovendien bevond het 'Pallas' zich in de buurt van de uitbreiding Veldhuizen. (22) In september 1975 was de commissie 'Toekomst openbare mavo-scholen' zover dat zij de suggestie deed de Pallas Athene mavo te koppelen aan een havo/vwo-school. (23)

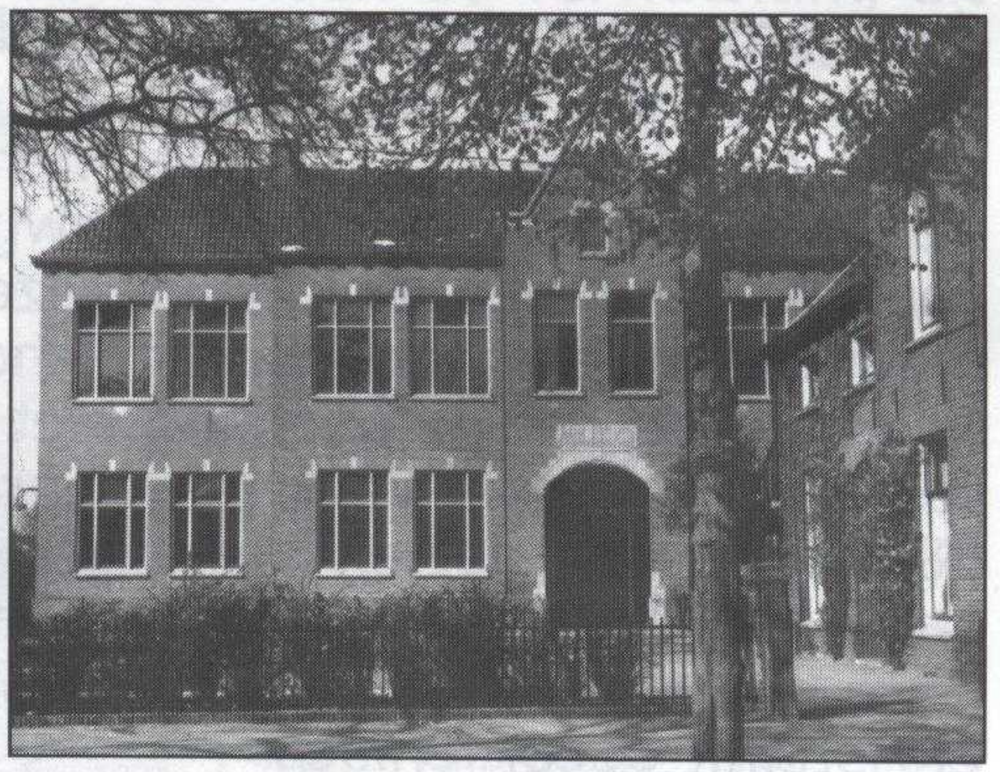

Hier begon de geschiedenis van het PAC, het gebouw van de Mulo op de oude markt.

Het hoofd van de afdeling onderwijs van de gemeente Ede haakte hier op in en suggereerde in een schrijven aan B&W: "Indien de mogelijkheid tot vorming van een scholengemeenschap mavo/havo/atheneum wordt overwogen, dan komt de vraag naar voren, welke mavo-school hierin zal worden ondergebracht. Deze kwestie is echter in de afgelopen jaren nimmer officieel aangekaart, zodat geen definitief standpunt is bepaald. Wel is meermalen stilzwijgend aangenomen dat in dat geval de Pallas Athene mavo in de te vormen scholengemeenschap zal worden opgenomen". (24) Zijn aanbeveling werd door B&W in 1976 overgenomen.

Beroep tegen beslissing staatssecretaris
De toestemming tot de bouw van een dergelijke onderwijsinstelling ondervond echter nog steeds de nodige tegenwerking. In mei 1976 kwam het bericht dat het door het COGVO ingestelde beroep inzake de niet-opneming van de openbare havo in het scholenplan 1974/5/6 bij Koninklijk Besluit ongegrond was verklaard. (25)
Ook de verzoeken tot plaatsing op het scholenplan voor de jaren 1975/6/7, 1976/7/8 en 1977/8/9 werden afgewezen. Op 30-11-1976 stelden B&W de gemeenteraad voor opnieuw in beroep te gaan tegen de beschikking van de staatssecretaris. (26) Ook deze actie oogstte uiteindelijk geen succes. In 1979 werd het beleid van de staatssecretaris door de Raad van State als beroepsrechter gesanctioneerd.

Nieuw voorstel aan Marnix College
Na de VOO benaderden begin 1979 ook B&W het bestuur van het Marnix College met het voorstel om tot een samenwerkingsschool te komen waarin alle richtingen, ook de openbare, zouden worden ondergebracht. (27) Het bestuur van het Marnix College wenste echter "het christelijk-oecumenische karakter van onze onderwijsinstelling te handhaven". (28) Een gesprek is er toen niet geweest. Van gemeentezijde had men, niet ten onrechte, de indruk dat het Marnix-bestuur geen contact wilde. De commissie 'Toekomst openbare mavo scholen' vond de opstelling van het Marnix College onjuist. Zij concludeerde dat aan het Marnix College sprake was van een "scheefgroei tussen de bestuurssamenstelling en het leerlingenbestand. Een belangrijk deel van de leerlingen komt uit het openbaar onderwijs". (29)

Een jaar later vond er alsnog een onderhoud plaats. Uitgaande van de in 1937 vastgelegde structuur van de school, maakte het bestuur van het Marnix College duidelijk dat voor wat betreft de bestuurssamenstelling, een eventuele afgevaardigde van het openbaar onderwijs niet een soort belangenbehartiger van die groep zou kunnen zijn, maar een "volslagen" bestuurslid zou moeten worden. (30) Het Marnix College kent geen kwaliteitszetels. Niemand wordt in bestuur of ouderraad benoemd door een belangengroep of zuil, maar eenvoudig omdat men ouder van een leerling is. Men houdt geen ruggespraak met een 'achterban'. In dit opzicht is het Marnix College te karakteriseren als een volledig zelfstandige en 'ontzuilde samenwerkingsschool'.
Evenals in het geval van de VOO kwam het Marnix College ook met het gemeentebestuur niet tot een akkoord. Het bestuur van de school verklaarde vast te houden aan het christelijk-oecumenisch beginsel. Het weigerde de identiteit ter discussie te stellen. De vrees voor een te grote invloed van de gemeente heeft het Marnix-bestuur parten gespeeld, hoewel zonder enig probleem van 1938 tot 1960 twee vertegenwoordigers van de gemeente vanwege de gemeentelijke subsidie deel hebben uitgemaakt van het bestuur van de school. VOO en gemeentebestuur daarentegen hebben te strak vastgehouden aan de

openbare signatuur van een samenwerkingsschool zonder ooit een duidelijk beeld te hebben gehad van de wijze waarop de verschillende groeperingen binnen het Marnix College met elkaar samenwerken. (31) De conclusie die het gemeentebestuur uit het gesprek met het Marnix College trok, staat in de Nota 'Toekomst van het Openbaar VO in Ede': de weg naar het Marnix College "is tot dusverre een doodlopende gebleken". (32)

Zoeken naar alternatieven

Nadat ook de plaatsing van een gemeentelijke scholengemeenschap voor havo/atheneum op de COGVO-deelplannen voor de jaren 1982/3/4 en 1983/4/5 geen genade had gevonden in de ogen van de staatssecretaris, besloten B&W het verzoek niet te herhalen. Alle aanvragen waren door het Ministerie van O&W stelselmatig afgewezen vanwege de aanwezigheid van het Wagenings lyceum. Men ging op zoek naar alternatieven.

Het hoofd van de afdeling onderwijs van de gemeente Ede opperde de mogelijkheid te onderzoeken om tot een vorm van samenwerking van scholen voor Voortgezet Onderwijs in Ede en omgeving te komen. (33) B&W namen deze suggestie over. In hun brief aan het COGVO in Den Haag maakten zij hier melding van. Duidelijk klinkt ook hun teleurstelling door: "De beroepsrechter heeft in zijn uitspraak bedroevend weinig aandacht geschonken aan de argumenten die pleiten ten gunste van onze aanvraag. [-] Het is ons duidelijk dat met de uitspraak van de Raad van State de mogelijkheid om een openbare havo/atheneum in Ede te verkrijgen via het rijksscholenplan zijn uitgeput en dat doorgaan op dezelfde weg zinloos is geworden". De lopende beroepszaak werd ingetrokken en de aanvraag voor het ontwerp deelplan 1982/3/4 ook. "Het ligt in ons voornemen andere mogelijkheden, te weten samenwerking met verwante scholen te onderzoeken", aldus B & W. (34) Dat betekende onder andere een opening in de richting van de Rijks Scholengemeenschap Wageningen, hoewel het personeel van de Pallas Athene mavo in februari 1980 te kennen had gegeven de samenwerking met Wageningen vanwege de afstand niet reëel te vinden. (35)

Lerarencombo tijdens open Podium, 10-06-1999

Voortvarend gingen B & W te werk. Een groot aantal scholen voor Voortgezet Onderwijs in de regio Wageningen-Ede werd voor overleg uitgenodigd. (36) Nauwelijks drie weken later vond het eerste gesprek

plaats. Het Marnix College dat ook was uitgenodigd, liet verstek gaan; in het verslag van de bijeenkomst staat dat van het bestuur van deze school geen definitief antwoord was ontvangen. Hieruit werd geconcludeerd dat het Marnix College er kennelijk aan hechtte het oecumenisch-christelijke karakter van de school te handhaven. Volgens de heer Redeker (PvdA) had de gemeente geen machtsmiddel om het Marnix College tot een andere opstelling te dwingen. De gesprekspartners "betreurden het dat een stuk onderwijsontwikkeling in Ede werd geblokkeerd door de opstelling van het bestuur van het Marnix College". (37) Besloten werd een afvaardiging naar het Ministerie van Onderwijs te sturen.
Daar werd men in december 1980 door staatssecretaris K. de Jong Ozn. (CDA) ontvangen. Van departementale zijde werd aangevoerd dat er juridisch gezien geen school viel te vergeven. Aan de andere kant "heeft het Marnix College gezien zijn afwijzende opstelling naar het openbaar onderwijs toe, geen recht op medelijden", zo staat in het verslag. Men zou, wanneer nieuw cijfermateriaal beschikbaar was, het Marnix College de vraag kunnen stellen, waar de voorkeur aan wordt gegeven: een opening naar het openbaar onderwijs, waardoor één grote school voor havo/atheneum mogelijk zou worden, dan wel dat het Marnix bestuur liever een concurrerende school zag verschijnen. Bij de laatste optie deden zich drie mogelijkheden voor: een zelfstandige openbare school voor havo/atheneum, een uitbouw van een van de bestaande openbare mavo's met een havo/atheneum-afdeling, dan wel een vorm van samenwerking met de RSG Wageningen.
De afgevaardigden van de gemeente stelden vast dat om een en ander te bereiken, politieke wegen bewandeld moesten worden. (38)

Brede scholengemeenschap

In januari 1981 kwamen B&W met het voorstel bij de gemeenteraad om onverkort te blijven streven naar een openbare mavo/havo/atheneum-scholengemeenschap, waaraan een of beide openbare mavo's zou worden verbonden. Hier werd voor het eerst een mavo officieel aan de beoogde school voor havo/atheneum gekoppeld. De gemeenteraad ging akkoord, hoewel personeel, noch directies van de beide mavo's waren geraadpleegd. (39)
Drie maanden later kwam het gemeentelijk Sociografisch Bureau met een nieuw rapport: "Het potentieel voor een openbare havo/vwo-scholengemeenschap in Ede". Het onderzoek toonde aan dat "zelfs bij de meest ongunstige ontwikkeling van de basisgeneratie er een voldoende basis is om een openbare havo/vwo-school te stichten". Voor de meeste jaren in de periode 1985 tot 1995 mocht gerekend worden op een toeloop van 585 leerlingen uit het openbaar en bijzonder-neutraal basisonderwijs. De komst van deze onderwijsinstelling zou echter de situatie aan het Marnix College ingrijpend wijzigen. "De aanwezigheid van een openbare school houdt een zware aderlating voor het Marnix College in, omdat de openbare basisscholen thans belangrijke toeleve-

Uitwisseling met het Josef Ressel Gymnasium in Chrudim (Tsjechië) in 1997.

ringsscholen voor het Marnix College vormen", aldus het rapport. (40)
In de gemeenteraadsvergadering van maart 1981 werd hier op ingehaakt. B&W stelden voor om een van de beide gemeentelijke mavo's in een groter samenwerkingsverband in te brengen. Tijdens de discussie bleek de irritatie over de houding van de overheid uit het betoog van mevrouw Blaauw-de Wit (PvdA): "Al zes maal is een aanvraag van de gemeente tot in hoogste instantie door dezelfde staatssecretaris afgewezen. Steeds gold als hoofdmotief dat de betrokken leerlingen wel naar Wageningen kunnen fietsen. Ook een zevende aanvraag van de gemeente is afgewezen, maar daartegen is zij niet in beroep gegaan. [-] Er zijn drie argumenten om tot stichting van een eigen school voor havo/atheneum te komen. Ten eerste heeft Ede de taak van groeikern van de Veluwe op zich genomen. Ten tweede heeft het Marnix College in een briefje van nauwelijks vijftien regels botweg geweigerd in te gaan op de vraag van het gemeentebestuur om eens te praten over de mogelijkheid van een vorm van samenwerking. Bovendien heeft het Rijk al te kennen gegeven dat de Rijksscholengemeenschap in Wageningen zich moet terugtrekken uit het overleg." Over bleef het streven naar een openbare school voor mavo/havo/atheneum. Als eerste in de gemeenteraad pleitte mevrouw Blaauw-de Wit voor een samengaan met de Pallas Athene mavo: "Het gewijzigde raadsvoorstel maakt het mogelijk dat de Pallas Athene mavo ooit gekoppeld wordt aan een openbare school voor havo/atheneum".
Inmiddels was in Ede een minder gunstige ontwikkeling geconstateerd. De heer Kooren (VVD) wees op het feit dat de leerlingenaantallen van de basisscholen terugliepen. Bij het openbaar onderwijs meer dan bij het bijzonder onderwijs. "Het ligt", aldus de heer Kooren, "niet in de lijn der verwachting dat het Marnix College zal meewerken aan de integratie om tot een openbare school voor havo/atheneum te komen".
Wethouder Aalbers antwoordde hierop: "Jarenlang heeft het gemeentebestuur gestreefd naar een school voor havo en atheneum. Hiertoe zijn verschillende aanvragen ingediend, die alle categorisch zijn afgewezen. [-] Een dergelijke school in Ede zou 525 leerlingen moeten hebben. Wij zitten iets boven dit aantal in onze prognose. [-] De sociograaf van de gemeente Ede en de demograaf van het Ministerie van O&W hebben met elkaar gesproken en nu zal het verschillende cijfer-

materiaal aan elkaar moeten worden getoetst. [-] Het ministerie moet een politieke keuze maken. [-] Daarbij zal een rol spelen dat binnen een straal van 15 kilometer, in Wageningen, een Rijksscholengemeenschap is. De afstand van vijftien kilometer is de grens en het ministerie gaat uitdrukkelijk uit van die grens. De gemeente Ede is evenwel een groeigemeente en dit argument wordt meegenomen in de discussie". De raad ging zonder hoofdelijke stemming akkoord. (41)
B&W reageerden met een brief aan de Regionale Commissie Gelderland van het COGVO. Hoewel een jaar eerder was besloten de aanvraag niet te herhalen, meenden B&W dat, mede gezien het feit dat het overleg met Wageningen was afgebroken, de nieuwe prognose op basis van het sociografisch rapport voldoende aanleiding bood om voor de zoveelste maal een verzoek tot plaatsing in te dienen. Thans voor het deelplan 1984/5/6. (42) Het college gaf drie overwegingen in zijn brief aan het COGVO: de opvangfunctie van Ede, het terugtrekken van de RSG Wageningen en de achterstandspositie van het openbaar voortgezet onderwijs in Ede in vergelijking met het bijzonder voortgezet onderwijs.

Kamervragen

Het ongenoegen over het uitblijven van ministeriële goedkeuring voor de openbare school werd door het PvdA Tweede Kamerlid Van den Anker op 4 mei 1981 verwoord in schriftelijke vragen aan minister Pais van Onderwijs en zijn staatssecretaris K. de Jong Ozn. Het antwoord van de minister was een bevestiging van het tot dan gevoerde beleid. (43) Afgaande op de informatie van zijn staatssecretaris, hield de minister vast aan de 15 kilometergrens. Tevens ging hij voorbij aan het feit dat de RSG Wageningen al in 1973 met een gebrek aan plaatsruimte kampte en dat niet meer nagegaan behoefde te worden of de opvangfunctie van Ede wel voldoende leerlingen voor een derde vwo/havo-school zou opleveren. Alle gegevens van het Sociografisch Bureau tonen aan dat de bevolking van Ede in snel tempo toenam. De voorstanders van een openbare vwo/havo-school in Ede kregen de indruk dat zij met een kluitje in het riet gestuurd werden.

Nieuwe aanvraag

Het stijgende aantal inwoners was voor B&W voldoende reden om op de ingeslagen weg voort te gaan. De aanvraag voor plaatsing op het Rijksscholenplan voor 1984/5/6 werd in juni 1981 in de gemeenteraad behandeld. De raad ging akkoord. Mevr. Blaauw-de Wit (PvdA) gaf namens haar fractie het college van B&W een pluim voor de wijze waarop het probeerde een openbare havo/atheneum in Ede te krijgen. Het was echter nog lang niet zover dat een dergelijke school kon worden geopend. Opnieuw stelde zij voor eventueel een Mavo in te brengen om tot een openbare scholengemeenschap op brede basis te komen. (44) Het personeel van de Pallas Athene mavo was het daarmee eens. In het gemeentelijke samenwerkingsoverleg openbaar VO ver-

klaarde het voorstander te zijn van een samengaan van de Minerva mavo met de pravo en zelf beschikbaar te blijven voor een scholengemeenschap mavo/havo/atheneum. (45)

Politieke druk

Het hoofd van de Afdeling Onderwijs van de gemeente Ede had echter niet zoveel vertrouwen in de officiële weg via het COGVO. Begin 1982 gaf hij, uitgaande van de suggestie van december 1980, B&W het advies rechtstreeks, zonder tussenkomst van het COGVO, een aanvraag bij de rijksoverheid in te dienen. "Oefen als gemeentebestuur alle denkbare politieke druk op de rijksoverheid uit. Bij het tekortschieten van de technische en wettelijke argumenten is de aangewezen weg een politieke". De suggestie was duidelijk: vraag (opnieuw) een gesprek aan met het ministerie van O&W. (46)

Drie weken later verstuurden B&W een brief aan de minister met het verzoek de aanvraag tot plaatsing van een school voor havo/atheneum op het plan van scholen voor 1984/5/6 te willen honoreren. Vergezeld van een algemene toelichting: "Het bestuur van het Marnix College op oecumenisch-christelijke grondslag is benaderd. Ook in het verleden was getracht met het bestuur van deze school in gesprek te komen over een mogelijke bestuurlijke opening naar het openbaar onderwijs. [-] Evenals voorheen, viel ook deze keer geen enkele toegevendheid van de kant van het Marnix College te bespeuren. Integendeel, sterker dan voorheen werd en wordt nog steeds, de nadruk gelegd op het christelijke karakter van de school". (47)

Het daaropvolgende gesprek met minister Deetman (CDA) in april 1982 leverde evenwel niets op.

Enige volhardendheid kan het college van B&W niet worden ontzegd. In januari 1983, op de dag af een jaar na hun vorige brief, vroegen B&W de minister om plaatsing op het scholenplan 1985/6/7. (48) 'Frapper toujours' wil wel eens helpen en dus werd er opnieuw een gesprek aangevraagd met de staatssecretaris. Er verscheen een nieuw gezicht: mevr. Ginjaar-Maas (VVD). Inmiddels had de gemeente Ede in de persoon van de heer Broekhuis (VVD), een andere wethouder van onderwijs. Deze verklaarde dat het streven naar een openbare school voor havo/atheneum door de Edese gemeenschap "algemeen (wordt) onderschreven en massaal ondersteund. Als bewijs hiervoor moge dienen de ruim tweeduizend handtekeningen die door de afdeling Ede van de Vereniging voor Openbaar Onderwijs zijn opgehaald". Hoezeer de vastgelopen onderhandelingen de sfeer tussen beide partijen had verziekt, blijkt uit de opmerking van de heer Broekhuis: "Het bestuur van het Marnix College op oecumenische grondslag heeft herhaaldelijk bot geweigerd met het gemeentebestuur in overleg te treden, terwijl toch in de praktijk deze school de leerlingen uit het openbaar onderwijs trekt". (49) De staatssecretaris beloofde een en ander te zullen bestuderen.

Reactie Marnix College
Toen het Marnix College lucht kreeg van deze actie zag het de bui hangen. In een brief aan B&W verklaarde het schoolbestuur dat er een terugloop van het aantal leerlingen op de basisscholen te constateren viel. Het bestuur uitte de vrees dat de al ingezette vermindering van het aantal leraarlessen op het Marnix College aanzienlijk versterkt zou worden. Daardoor zou een substantieel deel van de werkgelegenheid op het Marnix College op de tocht komen te staan. Desondanks deed het gemeentebestuur toch pogingen een openbare school voor havo/atheneum te stichten. Het bestuur van het Marnix College wilde de gemeente tegemoetkomen en bood aan de ouders van niet-kerkelijk gebonden leerlingen een meer gestructureerde plaats in het bestuur van de school te zullen geven. (50)
Een maand later vond er een bespreking plaats ten gemeentehuize. Van gemeente zijde werd duidelijk gemaakt dat de Kroon in 1979 negatief had beslist op het beroep inzake de oprichting van een openbare school voor havo/atheneum, omdat binnen een straal van vijftien kilometer de RSG Wageningen staat. De oprichting van een samenwerkingsschool werd door de gemeente afgewezen. De enige mogelijkheid die overbleef was een constructie via een bestuurscommissie ex artikel 61 van de Gemeentewet, waarbij de commissie aan de gemeenteraad verantwoording zou moeten afleggen, eventueel in overleg met het Marnix College. De gemeenteraad zou de begroting moeten goedkeuren en politiek verantwoordelijk blijven. In de bestuurscommissie zou een raadslid benoemd moeten worden. Het voorstel van het Marnix College om raadsleden in het bestuur van het Marnix College te benoemen en verder de signatuur van de school niet te veranderen, werd door de heer Broekhuis afgewezen. Daarmee eindigde ook deze overlegronde. (51)
Intussen bleek dat 'Den Haag' in principe wel bereid was het bestuur van de RSG Wageningen over te dragen aan een tussengemeentelijk bestuursorgaan, waardoor een school zou ontstaan met meerdere vestigingen en gekoppeld aan een mavo. Waartoe 'Den Haag' niet bereid was, bleek uit de beslissing van staatssecretaris Ginjaar-Maas. In oktober werd de aanvraag voor plaatsing op het scholenplan voor de jaren 1984/5/6 afgewezen. (52) Evenals de voorgaande gesprekken heeft ook deze actie richting het kabinet niet het beoogde resultaat opgeleverd.

Lobbyen
De enige weg die open bleef was: lobbyen. De Edese wethouder van onderwijs Broekhuis heeft dit spel overtuigend gespeeld. Schriftelijk benaderde hij de heren Franssen (VVD) en Konings (PvdA), leden van de vaste Kamercommissie voor onderwijs van de Tweede Kamer. Tijdens een bespreking deed de heer Franssen de suggestie ook Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland te benaderen, omdat de provincie in feite het Rijk maant om Ede in de gelegenheid te stellen aan de wettelijke verplichting te voldoen. (53) Derhalve kregen ook

Gedeputeerde Staten een schrijven van de wethouder.
Vervolgens werd een bezoek aan de vaste Kamercommissie voor onderwijs gebracht. Hier hielden de heren Franssen en Konings een pleidooi om de gevraagde school in het scholenplan op te nemen. De reactie van staatssecretaris Ginjaar-Maas "op het ditmaal vlammend betoog van de heer Franssen" was, dat zij ook het provinciaal advies bij de beslissing zou betrekken. De teneur van de bespreking was zodanig dat het gemeentelijke verslag van het bezoek eindigt met de opmerking:

Kerstontbijt 1999

"Eerlijke rechtvaardigheid gebiedt toewijzing". (54)
Een week later kon in een perscommuniqué triomfantelijk worden meegedeeld dat de openbare school voor havo/atheneum op het scholenplan voor het voortgezet onderwijs 1985/6/7 was geplaatst. (55) Eindelijk was de aanvraag gehonoreerd. Het eerste bekostigingsjaar was 1985. Op 1 augustus 1986 zou met een eerste klas havo/atheneum en een tweede klas havo worden begonnen.
Het daaropvolgende jaar aangevuld met een eerste en tweede klas Atheneum. (56)
De heren Franssen en Konings en Gedeputeerde Staten van Gelderland ontvingen allen een brief van de heer Broekhuis, waarin hij hen dank bracht "voor de activiteiten die in belangrijke mate aan het thans behaalde succes hebben bijgedragen". (57)

Nieuw overleg met Marnix College

Het bestuur van het Marnix College dat steeds in de overtuiging had geleefd dat men in Den Haag tot in lengte van jaren zou vasthouden aan de 15-kilometer regel, zag zich thans voor een voldongen feit geplaatst en poogde, mede gezien het teruglopende leerlingenaantal, nog te redden wat er te redden viel. Het schreef een brief aan B&W waarin werd verzocht de stichting van een openbare school voor havo/atheneum te heroverwegen en waarin duidelijk werd gemaakt dat in 1969 het Marnix College met de komst van veel rooms-katholieke leerlingen statutair een oecumenisch-christelijke school was geworden. (58) Er volgde een bespreking met de heer Broekhuis. Het bestuur van het Marnix College verklaarde dat de kleur van de school politiek liberaal was en dat het levensbeschouwelijk uitgangspunt kan worden omschreven met: "begrip opbrengen voor elkaar". Deze traditie en ver-

worvenheden wilde men in ere houden. Daarna werd de gewichtige vraag aan de orde gesteld: "Is het mogelijk samen te werken in de figuur van een Openbaar Lichaam?" De heer Broekhuis reageerde met de opmerking dat hij op 9 juni 1983 een voorstel had gedaan om tot een naar evenredigheid samengesteld bestuur ex artikel 61 te komen, maar dat hij daarop officieel niets had vernomen! Bovendien was de staatssecretaris inmiddels overgegaan tot plaatsing op het scholenplan. Er zou dus een openbare school komen. De gemeente was nog wel bereid samen te werken onder het bevoegd gezag van een gemeentelijke bestuurscommissie. Een Openbaar Lichaam op basis van de (Ontwerp) Wet Gemeenschappelijke Regelingen was niet aan de orde, omdat die regeling nog te onduidelijk was. Het bestuur van het Marnix College verklaarde niet enthousiast te zijn over een bestuurscommissie, omdat hierin de gemeente het laatste woord zou hebben. Verder dan een uiteenzetting van standpunten is men niet gekomen. (59) Thans kon het gemeentebestuur zich een onwrikbaar standpunt veroorloven. De rollen waren omgedraaid.
Ook een volgende bespreking tussen de gemeente en het bestuur van het Marnix College leverde niets op. De heer Broekhuis gaf aan dat het gemeentebestuur de beslissende stem wilde behouden, mede omdat de Pallas Athene mavo werd ingebracht. De nieuwe school zou een zuiver openbare school worden. (60) Het bestuur van het Marnix College reageerde met een brief waarin het zijn vermoeden uitsprak dat er in Ede geen plaats was voor een derde school voor havo/atheneum. Het bestuur bood opnieuw een samenwerkingsvorm aan via een Openbaar Lichaam, waarbij een dergelijke school openbaar zou worden, maar de heer Broekhuis verklaarde dat de gemeente slechts een 'zuiver' openbare school wenste. (61)
De volgende dag liet de gemeente een persbericht uitgaan, waarin elke door het Marnix College voorgestelde samenwerkingsvorm werd verworpen, omdat die onvoldoende de belangen van het openbaar onderwijs zou dienen. Een bestuurscommissie ex artikel 61 van de Gemeentewet en een Openbaar Lichaam als bedoeld in de (Ontwerp) Wet Gemeenschappelijke Regelingen boden naar de mening van de wethouder van onderwijs onvoldoende garanties om het openbare karakter van de nieuwe school te handhaven, omdat hierin de invloed van de gemeentelijke overheid slechts marginaal is. Op korte termijn zou met de daadwerkelijke voorbereiding van de openbare havo/atheneum-scholengemeenschap worden begonnen. (62)

Politiek succes, maar van wie?

In de gemeenteraadsvergadering van januari 1986 heerste een euforische stemming. De ene na de andere fractieleider eiste het succes voor zich op. De heer Eleveld (Progressief Ede) had het plaatselijke nieuwsblad Ede Stad goed gelezen en citeerde de VVD fractievoorzitter die de oprichting van de openbare school voor havo/atheneum het grootste politieke succes van zijn partij had genoemd. De heer Eleveld

vervolgde met de opmerking: "Ik heb geen reden dat te ontkennen en ik wil hem dan ook graag met dat succes feliciteren. Tegelijk wens ik ook mijn eigen partij geluk, want ook Progressief Ede had deze wens in zijn verkiezingsprogramma opgenomen". De heer Broekhuis (VVD) bleef het antwoord niet schuldig: "De heer Eleveld ziet het voorstel als een persoonlijk politiek succes. [-] Ik heb moeten constateren dat andere lijsttrekkers ook vele grote politieke successen hadden. Ik heb mij echter beperkt tot die ene en wel grootste partij".
De notulist van de vergadering noteerde tussen haakjes: "(Vrolijkheid)".
Alleen mevrouw Blaauw-de Wit (PvdA) zette het geheel in een wat wijder verband door aan te geven dat niet alleen de politiek de eer toekomt: "Een actieve afdeling onderwijs, een aantal wethouders en een voortvarende Vereniging voor Openbaar Onderwijs hebben vanaf 1970 eraan gewerkt. [-] De Vereniging voor Openbaar Onderwijs verdient alle lof voor de wijze waarop zij zich al die jaren voor de oprichting van een school voor havo/atheneum in Ede heeft ingespannen, onder andere door een actie in 1982 die circa tweeduizend handtekeningen opleverde". Zij noemde de koppeling van de Pallas Athene mavo aan een havo/atheneum-afdeling "een verrijking van het openbaar onderwijs in Ede". Zonder hoofdelijke stemming besloot de raad overeenkomstig het voorstel van B&W de bestaande mavo uit te breiden met een afdeling havo/atheneum. (63)

Waarom het zo moeizaam ging.
In 1986 startte de openbare Pallas Athene Mavo met een havo-afdeling, een jaar later uitgebreid met een atheneum-opleiding. In het hele voortraject hebben gemeente- en Marnix-bestuur vele malen getracht via onderhandelingen hun ideeën over een nieuwe vwo/havo-school te verenigen. Zoals uit verschillende hierboven geciteerde officiële stukken blijkt, leidde het mislukken van die gesprekken tot irritaties die aan de kant van de voorstanders van openbaar onderwijs meerdere malen uitmondden in scherpe verwijten aan het adres van het Marnix-bestuur. Voor het opzetten van een samenwerkingsschool is het echter noodzakelijk dat alle deelnemende partijen iets van hun identiteit en zelfstandigheid prijsgeven. Daartoe was ook het gemeentebestuur niet bereid.
Zowel gemeente- als Marnix-bestuur hebben zich onvoldoende rekenschap gegeven van de historie van het Marnix College als een 'volledig zelfstandige, ontzuilde samenwerkingsschool', waar mensen met verschillende levens- en geloofsovertuiging met elkaar samenwerken. Deze identiteit was vastgelegd in de aanduiding 'oecumenisch-christelijk'. Het bestuur van het Marnix College heeft hier te veel aan vastgehouden, zonder duidelijk te laten zien wat dit in de praktijk betekent. Het gemeentebestuur keek niet verder dan dit 'etiket'.
Daarnaast was het Marnix-bestuur zeer beducht voor het prijsgeven van zijn zelfstandigheid. De gemeente heeft op haar beurt de angst bij het Marnix-bestuur voor een te grote invloed van de overheid niet kun-

nen wegnemen en hield uiteindelijk te strak vast aan het openbare karakter van en de gemeentelijke controle op de op te richten school. Geen van beide partijen wenste iets van zijn machtspositie in te leveren. De gevolgen voor de werkgelegenheid op het Marnix College waren desastreus. Telde de school in 1982 nog 1259 leerlingen, in 1991 was dit aantal gedaald tot 897. (64) Toen de Edese Post in 1998 op de ontstaansgeschiedenis van het Pallas Athene College terugblikte, concludeerde het plaatselijke nieuwsblad met een groot gevoel voor understatement dat een en ander "niet zonder slag of stoot" tot stand was gekomen. (65)

De Pallas Athene mavo aan de Bettekamp

De opbouwfase 1986-1993

1 Augustus 1986 was het zover. De uitbreiding van de Pallas Athene mavo met een havo-afdeling was een feit. Wat op basis van het aantal inwoners en de levensbeschouwelijke verhoudingen binnen de gemeente Ede al jaren eerder werd verwacht, kon eindelijk worden gerealiseerd. Een jaar later werd het onderwijsaanbod al uitgebreid met een atheneum-opleiding. Het was als in een successtory. Het enige gesteggel betrof de naam van de nieuwe school. Een enkel ogenblik mocht leraar Van der Schaft de illusie koesteren de onsterfelijkheid in te zullen gaan als naamgever van een onderwijsinstelling. Hij stelde voor de school "De Schaftkeet" te noemen, maar deze zonder twijfel hoogst originele vondst heeft het tot zijn niet geringe teleurstelling niet gered. Na ongetwijfeld ernstig en vooral "rijp beraad" koos men voor de wel erg prozaïsche naam "Openbare Scholengemeenschap Pallas Athene".
Op 18 augustus werd de officiële opening door de wethouder van onderwijs verricht. Van de gemeente was ƒ.1.500.- ontvangen voor het organiseren van de festiviteiten. Het personeel, het bestuur en de leden van de medezeggenschapsraad en de ouderraad werd een receptie aangeboden. In de krant verscheen een redactioneel stuk. (66)

Identiteit

Vanaf het moment dat in Ede bekend werd dat er definitief een openbare havo zou komen, stond de school in de belangstelling van de ouders en werden er leerlingen aangemeld. En bepaald niet alleen uit Ede. De school heeft een duidelijke streekfunctie. Uit Barneveld, Veenendaal en Wageningen en van Renkum tot Rhenen komen de leerlin-

gen. (67) Merkwaardig lijkt dat een fors deel van hen afkomstig is van het bijzonder basisonderwijs. (68) De oorzaak ligt echter voor de hand. Bijna alle openbare basisscholen hebben relatief veel meer allochtone leerlingen dan het bijzonder onderwijs. Veel ouders sturen om die reden, hoewel zij voorstander van openbaar onderwijs zijn, liever hun kind naar het bijzonder basisonderwijs. Na de basisschool kiezen zij alsnog voor het 'Pallas', omdat de formule van het openbaar onderwijs hen aanspreekt. Elke godsdienst en levensvisie is daar welkom en wordt als gelijkwaardig erkend. De school wordt gezien als een ontmoetingsplaats van mensen met allerlei opvattingen, zoals de leerlingen die later ook in de maatschappij zullen tegenkomen. Op grond van godsdienst, politieke overtuiging, ras, geslacht, afkomst of seksuele voorkeur wordt niemand afgewezen. Uitgangspunt is artikel 44 lid 1 van de Wet op het Voortgezet Onderwijs (WVO): "Het onderwijs aan een openbare school wordt gegeven met eerbiediging van iedersgeloofs- of levensovertuiging". Elke docent dient zich bij het lesgeven terdege bewust te zijn van de gevolgen wanneer hij zich niet aan deze stelregel houdt. Het tweede lid van artikel 44 is niet voor tweeërlei uitleg vatbaar: "Wij kunnen hem, die zich in dit opzicht aan plichtsverzuim schuldig maakt, voor ten hoogste een jaar en bij herhaling voor onbepaalde tijd in zijn bevoegdheid tot het geven van onderwijs aan een openbare school schorsen".

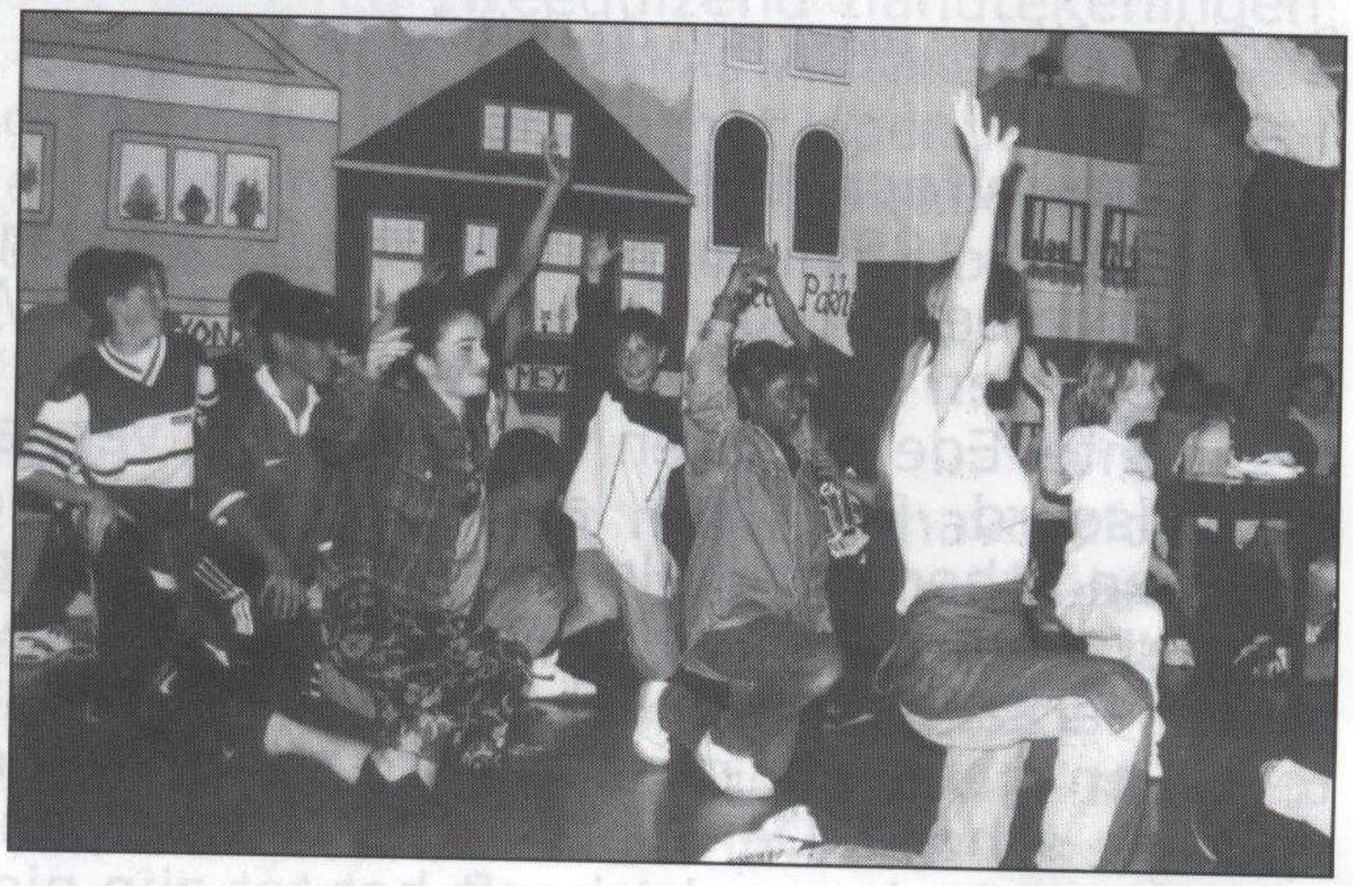

Introdans 1999

Bij sollicitaties wordt aan alle docenten gevraagd of zij achter het openbare karakter van de school staan. (69)
De algemene schooldoelstelling is ontleend aan die van het openbaar onderwijs, zoals die is te vinden in artikel 42 van de WVO: "Het openbaar onderwijs draagt bij aan de ontwikkeling van de leerlingen met aandacht voor de godsdienstige, levensbeschouwelijke en maatschappelijke waarden zoals die leven in de Nederlandse samenleving en met onderkenning van de betekenis van de verscheidenheid van die waarden". Dat betekent dat de school naast maatschappelijke, culturele en persoonlijke vorming, de leerlingen wil opleiden tot deelname aan de maatschappij door hen te leren respect op te brengen voor de mening van anderen en samen te werken met medeleerlingen van verschillende geloofs- of levensovertuiging of sociale achtergrond. In een proeve voor een informatieboekje voor ouders en leerlingen poogde de eerste rector onder woorden te brengen dat de school niet voor niets naar

Pallas Athene, de Griekse godin van de wijsheid is genoemd. Die naam houdt een programma in, ontleend aan de hoog ontwikkelde levensfilosofie van de oude Grieken. "Het gaat om wijsheid in de meest algemene zin van het woord, in kennis, in mentaliteit en levenshouding, in ons omgaan met elkaar, zodat wij elkaar kunnen respecteren en waarderen. Wijsheid in verdraagzaamheid om onze cultuur beter te leren begrijpen en ons er in thuis te voelen en als volwaardige burgers in een snel veranderende maatschappij mondig en kritisch te kunnen zijn. Dat willen wij bereiken door het geven van degelijk aan de tijd aangepast onderwijs en aandacht voor de mogelijkheden tot karaktervorming van de leerlingen". (70) Tevens beoogt de school de opleiding met het verwerven van een diploma af te ronden. Dit moet de leerlingen behulpzaam zijn bij het zoeken van een vervolgopleiding of baan.

Geestelijke stromingen

Al vóór het ontstaan van de scholengemeenschap heeft de gemeenteraad zich over de vraag gebogen of het levensbeschouwelijke onderwijs een plaats moest krijgen in het vormingsaanbod. (71) In het kader van de basisvorming pleitte de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) in het rapport "Basisvorming in het onderwijs", voor de invoering van het vak 'geestelijke stromingen'. Het moest iets anders worden dan een uurtje facultatief godsdienst of humanistisch onderwijs na schooltijd. De bedoeling van dit nieuwe vak is de leerlingen kennis en inzicht bij te brengen in de waarden en normen en verschillen tussen de verschillende godsdienstige en levensbeschouwelijke stromingen. Daarbij gaat het niet alleen om religies, als christendom, jodendom, boeddhisme, hindoeïsme, islam en zen, maar ook om niet-religieuze ideologieën als liberalisme, humanisme, socialisme, marxisme, fascisme en kapitalisme. "Onder geestelijke stroming wordt iedere beweging verstaan, waarvan de aanhangers antwoord geven op fundamentele bestaansvragen in een samenhangend stelsel van uitgangspunten en opvattingen", aldus het rapport van de WRR. Inzicht in de geestelijke achtergronden van menselijk handelen en menselijke instellingen. Juist dit vak leent zich bij uitstek om het openbare karakter van een school te onderstrepen, omdat de gelijkwaardige behandeling van alle geestelijke stromingen voorop staat. De hele opzet benadert trouwens de wijze waarop de laatste decennia bij het christelijk onderwijs inhoud wordt gegeven aan het vak godsdienst, of zoals het thans op verschillende scholen wordt genoemd: 'cultuurgeschiedenis van het christendom en andere wereldgodsdiensten'. Binnen de leerstof wordt ook daar aandacht geschonken aan hedendaagse maatschappelijke problemen en in dat verband komen verschillende niet-religieuze stromingen aan de orde.

Aan het 'Pallas' deed zich al direct een klein probleempje voor. Er was geen methode 'geestelijke stromingen', er waren geen leerboeken en niemand had ervaring met dit vak. Desondanks besloot de lerarenver-

gadering de sprong te wagen. 'Geestelijke stromingen' werd als extra lesuur in de tweede en derde klassen bij het vak geschiedenis ondergebracht. Daarmee werd het een verplicht onderdeel voor alle leerlingen. (72)
In het begin stond men nogal onwennig tegenover dit nieuwe vak, vooral door de onbekendheid met de inhoud. In de vergadering van de medezeggenschapsraad (MR) werd 'geestelijke stromingen' omschreven als: "les in zowat alles waar 'isme' achter komt, zoals liberalisme, katholicisme, protestantisme, enz., enz." De leerlingen hadden hun eigen interpretaties en spraken al gauw over "feestelijke stromingen", geestelijke storingen" of "geestelijke overstromingen". (73)
Het vak sloeg na korte tijd aan. Inmiddels is de leerstof uitgebreid en is het onder de naam "maatschappelijke en geestelijke stromingen" tot een zelfstandig vak voor de tweede en derde klassen uitgegroeid. De docenten geschiedenis en aardrijkskunde die dit vak verzorgen, sluiten tijdens hun lessen vooral aan bij de actualiteit. De inhoud van "maatschappelijke en geestelijke stromingen" is duidelijk medebepalend voor de openbare identiteit van de school.

Huisvesting

Het aantal aanmeldingen leidde in korte tijd tot een explosieve groei. Daardoor was al bij de start de huisvesting het grote probleem. Het gebouw van de Pallas Athene mavo aan de Bettekamp was in de verste verte niet toereikend genoeg om alle leerlingen te herbergen. Gestart werd in augustus 1986 met maar liefst zes noodlokalen. Naast het hoofdgebouw stonden twee containerlokalen. Een aantal docenten gaf les in de voormalige kleuterschool "De Bibelebons" in drie achterelkaar gelegen, zeer gehorige lokalen. In de jubileumuitgave "85 jaar Openbaar Voortgezet Onderwijs Ede", schrijft leraar Vissinga hierover: "Ikzelf had het twijfelachtige genoegen een aantal jaren les te mogen geven in lokaal 15, het middenlokaal van de drie. Door de veel te dunne wanden heb ik heel wat opgestoken van mijn collega's Abels en Van Stipdonk. Als één van ons een leerling es een keer flink terecht zette, konden we op spontaan applaus van de leerlingen van de belendende lokalen rekenen". Ook de schoolleiding moest zich behelpen. Vier conrectoren deden hun werk in één kamer met slechts twee telefoons. (74)
Behalve door de instroom van nieuwe leerlingen, groeide hun aantal ook doordat er de eerste jaren nog geen havo- en vwo-eindexamens waren. Om het ergste gebrek aan plaatsruimte te lenigen, werd een aantal lokalen gehuurd aan de Munnikenhof. In dit gebouw was ook een deel van basisschool "De Prinsenhoef" gehuisvest, wat enige extra organisatie vergde. Bovendien moesten de docenten voortdurend pendelen tussen de Bettekamp en de Munnikenhof.
Het oorspronkelijke mavo-gebouw aan de Bettekamp was behalve te klein, ook slecht geïsoleerd. 's Zomers was het er veel te heet. Berucht werd het eindexamen 1989. In de aula was het toen 37 graden Celsius. Gelukkig hadden de inventieve conciërges een oplossing bedacht:

met behulp van de brandslang hielden zij het platte dak nat. Het bleef echter behelpen en wachten op een nieuw gebouw. De gemeente noemde hiervoor drie locaties: Kernhem, de Rietkampen en het gebied achter de Peppelensteeg. Het personeel koos voor de laatste optie, vanwege de centrale ligging en de aanwezigheid van sportaccomodaties in de directe omgeving. Ook de gezamenlijke medezeggenschapsraad was unaniem voor het gebied aan de Peppelensteeg. (75) Op 7 januari 1988 kwam het bericht dat de nieuwbouw kon doorgaan. Het lokalenplan was gebaseerd op 1110 leerlingen, met een mogelijkheid van 10% uitbreiding. (76) Hoewel de omvang en de lokalenindeling al vastgesteld waren, was nog niet bekend waar het gebouw geplaatst zou worden. Vandaar de volgende mededeling van de medezeggenschapsraad aan B&W: "Met verbazing hebben wij kennis genomen van uw brief van 9 februari 1988, waarin u ons meedeelt nog geen beslissing te hebben genomen inzake de locatie van de nieuwbouw". (77) Het antwoord van de gemeente stond in het concept meerjaren beleidsplan: "De school zal worden gesitueerd in het Peppelensteeggebied, op een terrein nabij sporthal 'De Peppel', waar voorheen de rioolwaterzuiveringsinstallatie was gevestigd". (78) Datzelfde jaar werd een tweetal gemeentelijke kredieten beschikbaar gesteld. Het eerste was bestemd voor het treffen van voorzieningen ten behoeve van de huisvesting. (79) Het tweede voor de eerste inrichting. Tevens werd een voorbereidingskrediet voor de nieuwbouw goedgekeurd. (80)

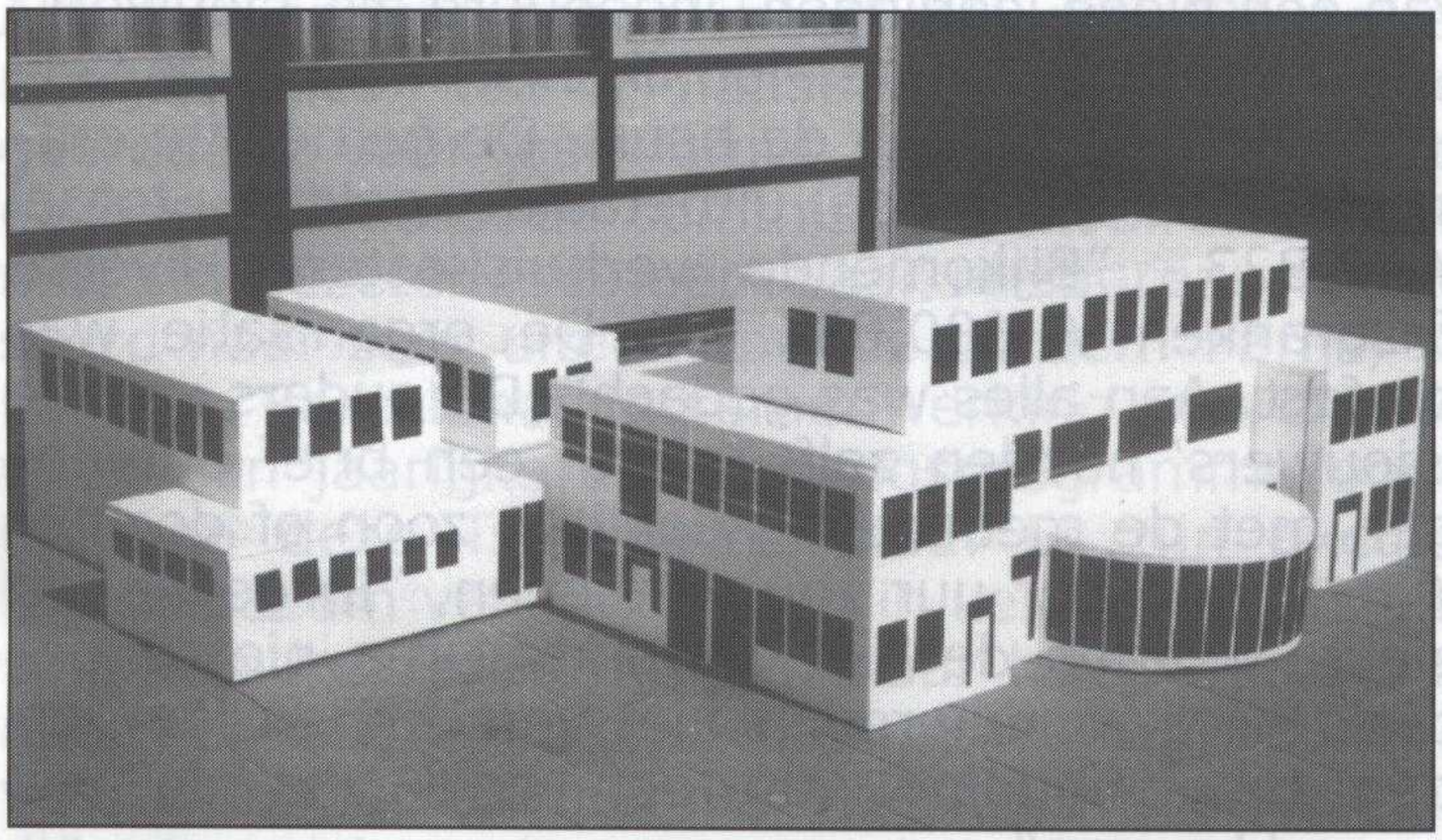

De maquette van het nieuwe gebouw aan de Koekeltse Boslaan

In januari 1989 ging de rector op bezoek bij mevrouw Ginjaar-Maas, de staatssecretaris van onderwijs. Zij vertelde hem dat zij het principebesluit had genomen de nieuwbouw met ingang van 1 januari 1990 goed te keuren. (81) Bliksemsnel werd van alles op stapel gezet, inclusief een 'commissie eerste paal'. In september 1989 kwam de definitieve goedkeuring van de staatssecretaris. Dat viel bij gemeente en schoolleiding zó goed dat zij op 9 april 1990 om 11.15 uur aanwezig mocht zijn om de eerste paal voor het nieuwe schoolgebouw te slaan. De leerlingen kregen een gratis consumptie en een discoavond voor *ƒ* 2,50.

Op 23 november werd het hoogste punt van de bouw bereikt. Om 15.00

uur werden de vlaggen gehesen, toespraken gehouden en een rondleiding georganiseerd, afgesloten met "om 16.00 uur een borrel op school. Rekening naar de gemeente". (82)
Ruim een half jaar later vond de verhuizing plaats volgens een strak schema en met behulp van een ploeg leerlingen, ingehuurd als 'sjouwers'. Op maandag 1 juli werd de inventaris van de Munnikenhof als eerste versleept. Een dag later was de Bettekamp aan de beurt. De gemeente ontving een declaratie van de aan leerlingen uitbetaalde gelden, totaal ƒ 2.823.- "Bijkomende verhuiskosten: diverse frisdranken ƒ 600,08". (83) De organisatie was perfect. Aan alles was gedacht. De ouders van de 'sjouwers' hadden zelfs vooraf een brief ontvangen met de mededeling dat hun zoon of dochter ƒ 6.- bruto per uur zou verdienen. "In geval van ziekte worden de niet-gewerkte uren niet uitbetaald. Het zonder reden niet verschijnen kan leiden tot inhouding van een deel van de wel gewerkte uren". (84)

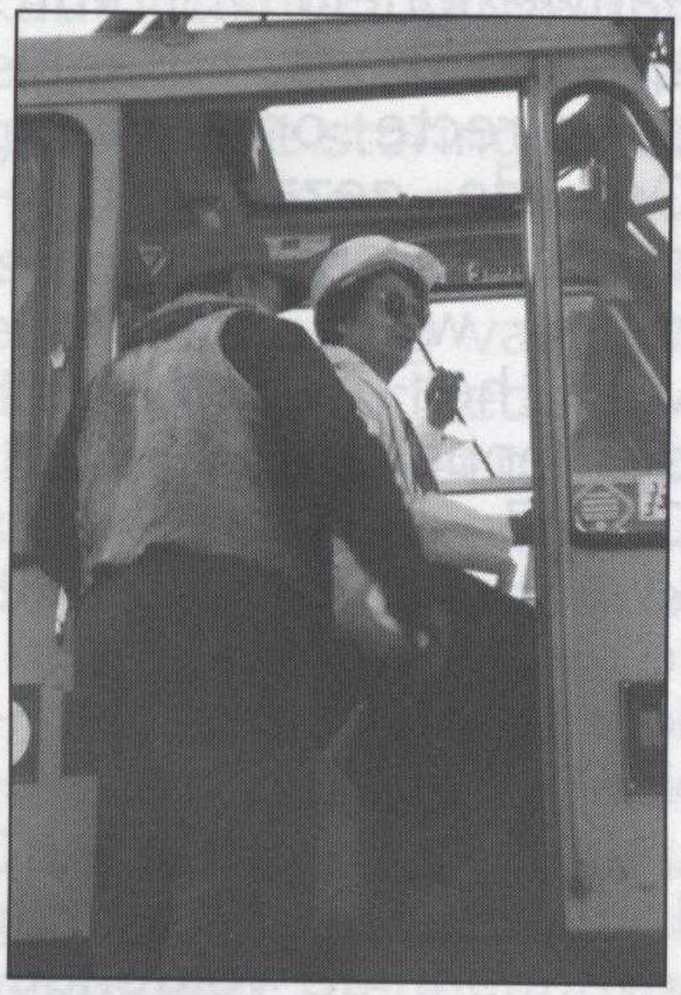

Staatssecretaris van onderwijs, mevr. Ginjaar-Maas, tijdens het slaan van de eerste paal, 1990

Augustus 1991 kon het nieuwe gebouw aan de Koekeltse Boslaan feestelijk worden geopend. Alle moderne snufjes zijn daar aanwezig: een grote multifunctionele aula, goed geoutilleerde praktijklokalen voor de BINAS vakken (biologie, natuur- en scheikunde), gymnastiekzalen, een bibliotheek en (eindelijk) "een nieuwe (solide) videocamera" van ƒ 2.000.-, het geschenk van de gemeente ter gelegenheid van de opening van de nieuwbouw. (85)
Ook de omwonenden van het thans verlaten schoolgebouw aan de Bettekamp werden niet vergeten. Zij kregen een brief van de schoolleiding. "Wat zult u het missen! Al die leerlingen die uw raam voorbij flaneerden en per ongeluk wel eens iets in uw tuin lieten vallen. Het personeel dat hun auto precies op uw parkeerplaatsje zette. (-) U bent vast wel nieuwsgierig waar wij nu terecht zijn gekomen. Zo ja, dan bent u van harte welkom om ons nieuwe schoolgebouw te komen bekijken op donderdag 10 oktober". (86)
De ingebruikname betekende tevens dat de school een nieuwe naam kreeg. Tevoren had de schoolleiding B&W er in een brief op gewezen dat de benaming 'Openbare Scholengemeenschap' zelden of nooit werd gebruikt en om die reden werd een naamswijziging voorgesteld. Bovendien werden B&W erop gewezen dat "de aanduiding 'College' meer overeenkomt met het schooltype dat wij vertegenwoordigen". (87) Het wat simpele 'Scholengemeenschap' werd vervangen door het statusverhogende 'College'. Sindsdien heet de school 'Pallas Athene College'. In de aula van het nieuwe gebouw werd de naamswijziging plechtig afgekondigd. (88) De notulen van de vergadering van de schoolleiding van 23 oktober 1991 vermelden dat "de letters 'College' binnen-

kort door een bedrijf uit Rotterdam aan de gevel bevestigd zullen worden". (89)

Buitenschoolse activiteiten en excursies

Als elke andere school heeft ook het 'Pallas' een onderwijs- en vormingspakket waarin naast het gewone lesgebeuren ruimte wordt gecreëerd voor een groot scala aan buitenschoolse activiteiten en excursies. Vooral de commissie Schoolreizen heeft in de loop der jaren niet stil gezeten. Als een waar reisbureau werden uitstapjes georganiseerd naar zeer uiteenlopende oorden: Parijs, Xanten, Brugge, Berlijn, Londen, Barcelona. In samenwerking met de Stedenband Ede-Chrudim werd een jaarlijks uitwisselingsprogramma opgezet met het gymnasium van deze Tsjechische stad. Er zijn excursies geweest naar het Rijksmuseum van Oudheden in Leiden ter afsluiting van een aantal lessen over het oude Egypte, naar het oorlogsmuseum van Overloon en naar het Allard Pierson Museum in Amsterdam. Ooit werd een lange en voor sommige deelnemers nogal vermoeiende fietstocht door Bourgondië georganiseerd.

In Antwerpen werden de beurs, de Kolveniershof en verschillende manifestaties op de Groenplaats bezocht. Het programma vermeldde om 11.45 uur: "Frites eten, die uit eigen zak betaald worden". De ouders kregen enkele niet mis te verstane aanwijzingen: "Wij verwachten dat u uw kind op het hart zult drukken zich rustig te gedragen en heel goed te luisteren. Geeft u niet te veel zakgeld mee, ƒ 10,- lijkt mij genoeg. Hartelijke groeten, de organisator". Exact tweehonderd jaar na de Franse Revolutie, dus in 1989, ging de excursie naar Parijs van start onder de leuze: "Aujourd'hui: La Révolution Française 1789-1989. Aankomst in de namiddag. Na het avondeten kennismaken met Parijs: 'Douche Parisienne', een indrukwekkende onderdompeling in de sfeer van een moderne metropool, afgesloten op het Place du Tertre.

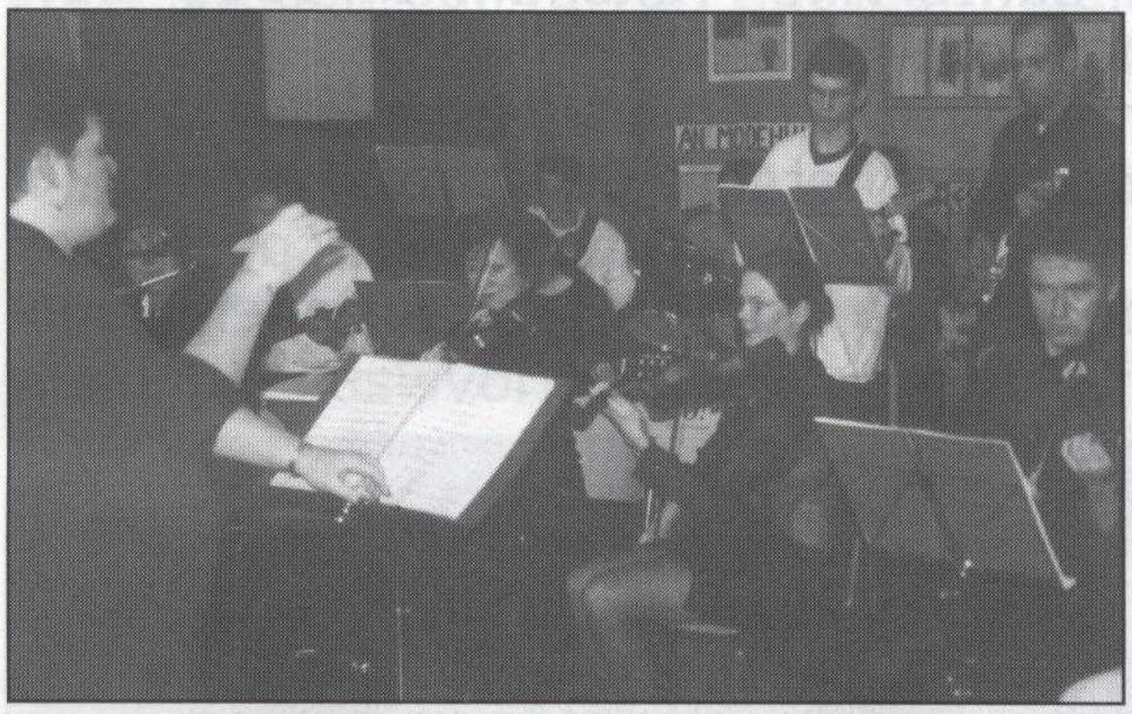

Uitvoering van The Young Messiah, o.l.v. Esther de Lange

De tweede dag: keuze uit drie stadswandelingen: intellectueel, historisch en indrukwekkend Parijs". Natuurlijk kon het uitgaansleven niet ontbreken. 's Avonds werd een bezoek gebracht aan de "Comédie Française". De eindexamenkandidaten 1991 moesten genoegen nemen met "Bobbejaanland" en na afloop 'chinezen'. De tekengroep uit 5 Havo is naar de Mondriaan tentoonstelling in Den Haag geweest en de 6 VWO groep Biologie woonde in Amersfoort een publiek debat bij over "Voorspellend genetisch onderzoek".

Niet altijd verliepen de voorbereidingen vlekkeloos en soms moest er danig geïmproviseerd worden. In 1989 is de reis naar Parijs niet doorgegaan, omdat een flink aantal leerlingen niet over de vereiste identiteitspapieren beschikte.
Het programma werd gewijzigd: "We hebben op grond van de financiële consequenties besloten een andere bestemming te kiezen". Dat werd "De Efteling", met na afloop eten bij de "Chinese Muur" en een disco in "Tizoc".
In de loop van de jaren werden verschillende sociale projecten opgezet, waaronder de 'Actie Mozambique' ten bate van een zusterschool. Buitengewoon succesvol was de sociale actie 'Roemenië'. Daar werden twee ton pootaardappelen, kinderlaarzen en –ondergoed, medicijnen, negen kuub winterkleding, invalidenwagens, een operatietafel, een tractor met ploeg, een motorzaag, voedsel en een elektrisch orgel afgeleverd.
Gefeest wordt er ook op het 'Pallas'. Van hoeden- en sokkenbal voor de brugklassen tot de schoolfeesten van Dionysus en een disco in "Starlight". Voor het personeel werd een 'sooscommissie' opgericht. Tot de meest geslaagde culturele manifestaties mogen wij het theateroptreden in "De Reehorst", de Anne Frank expositie, het toneelstuk "Toby or not Toby", uitgevoerd door docenten en leerlingen en in 1992 de toneelvoorstelling "Het spook van Canterville" rekenen. In 1989 werden de Miss/Mister Pallas verkiezingen gehouden.
Ook de sport wordt niet vergeten. Schaatsen en waar anders dan in Ankeveen? Dam- en schaaktournooien, fietsenrally's, zeilkampen in Friesland, een combinatiekamp in de Ardennen en een watersportkamp in Maurik. Voor verschillende goede doelen werden sponsorlopen georganiseerd.
Soms liep het niet zoals gepland. "Wegens een net iets te geringe inschrijving kan het langlaufen helaas niet doorgaan. 'Schade'! Wellicht volgend jaar beter. 'Hals und Beinbruch'. Was getekend, de organisator".

Onderwijskundige projecten

Het jonge team van de school heeft sinds het ontstaan van de scholengemeenschap veel tijd, energie en inventiviteit in een groot aantal specifiek onderwijskundige projecten gestoken. Uit de lange lijst lichten wij er enkele: taalbeleid, leerlingenvolgsysteem, schoolverzuim, muziek en in 1989 "Jeugd en vandalisme". In het kader van het 'Riedo project' vindt een interculturele uitwisseling plaats met scholen voor VO in Duitsland, België en Luxemburg.
Daarnaast zijn er natuurlijk de onvermijde-

lijke huiswerkbegeleiding, het coachen van de leerlingenvereniging en de onverbiddelijke gevolgen van de democratisering van de jaren zestig van de vorige eeuw: medezeggenschapsraad en leerlingenraad. In 1987 werd besloten op het atheneum vanaf klas twee facultatief het vak Latijn in te voeren. (90) De resultaten waren niet altijd even goed. De vergadering van de schoolleiding van 22 maart 1989 nam het volgende besluit: "Leerlingen die Latijn willen laten vallen zal dit niet zomaar toegestaan worden". Men wilde een "olievlekeffect" tegengaan. (91) Toch werd een aanvraag ingediend om het atheneum om te zetten in een lyceum via het Plan voor Scholen 1996/7/8 en 1997/8/9. De vereiste norm werd echter niet gehaald. Inmiddels heeft men het keuzevak Latijn afgeschaft.

De eerste eindexamens havo werden in 1990 afgenomen. In 1991 volgde het atheneum. De resultaten waren uitstekend. Het geeft aan dat het onderwijs op hoog peil staat. Het gevolg daarvan bleef niet uit. Telde de school in 1986 417 leerlingen, drie jaren later waren er al meer dan 800. De cursus 1991-1992 begon met maar liefst tweehonderd brugklasleerlingen, veel meer dan de prognose aangaf. Helaas kwam daar na enkele jaren de klad in. Zoals de activiteiten van de politiek mede tot het ontstaan van de school hadden geleid, zo zou het ook en vooral de politiek zijn die verantwoordelijk werd voor een crisissfeer en een daling van het leerlingenaantal.

Crisisjaren 1993-2000

Fusie.

De door 'Den Haag' verordineerde onderwijskundige vernieuwingen zijn het Pallas Athene College niet voorbijgegaan. In september 1993 werd de basisvorming ingevoerd. Enkele jaren later gevolgd door de Tweede Fase in de bovenbouw.

Uitreiking Oxford diploma's op 23-04 1999 aan leerlingen die de opleiding Engels als tweede taal met succes hebben afgesloten

In 1994 werd het personeel van het Pallas Athene College geconfronteerd met een nieuwe ingrijpende operatie. Het besluit van de Edese politiek tot een fusie tussen het College en de bijzonder neutrale school voor vbo/mavo, de pravo/Minerva, werd in augustus 1994 een feit.

Dit plan kwam allerminst uit de lucht vallen. De mogelijkheid om de Pallas Athene mavo met de pravo samen te voegen, was al veertien jaren daarvóór geopperd en

door het toenmalige personeel van de mavo niet erg positief ontvangen: "Elke poging om *nu* tot samenwerking te komen met de pravo wijzen wij af." Daarmee gaf men te kennen dat een dergelijke oplossing niet bij voorbaat van de hand werd gewezen. Het personeel was van mening dat pas nadat de combinatie mavo/havo/vwo tot stand gebracht zou zijn, een eventuele uitbreiding in de richting van het lbo kon worden overwogen. (92) De boot werd voorlopig duidelijk afgehouden.
Ruim een jaar later, maart 1981, werd in het samenwerkingsoverleg VO Ede-Wageningen vastgelegd dat er goede samenwerkingsmogelijkheden waren voor een combinatie lbo/mavo. Dit leidde in 1982 tot de fusie tussen de Minerva mavo en de pravo. In een later stadium, zo besloot men, zou een uitbreiding naar het havo/vwo kunnen plaats vinden. (93)
In een vergadering van het overleg VO Ede over samenwerking tussen de mavo's en de pravo, kwam men eveneens tot de conclusie dat na een positieve beslissing van het Rijk over de openbare havo/atheneum-school, pas in de eindsituatie over de samenwerking mavo/havo/atheneum met het lhno zou worden gesproken. (94) Tijdens het overleg bleek dat de pravo een duidelijke voorkeur had voor een samengaan met de beide openbare mavo's in een stichting of vereniging. Het personeel van de Pallas Athene mavo was hier tegen en koos ervoor een openbare school te blijven. (95) Het gevolg van deze uitspraak was dat de vertegenwoordiger van de pravo de Pallas Athene mavo niet langer als volwaardige deelnemer aan de fusiebesprekingen zag. De pravo richtte zich sindsdien op een samenwerking met de Minerva mavo. De rol van het 'Pallas' werd beperkt tot het ontvangen van informatie; het zou voortaan de besprekingen niet meer bijwonen. (96)
Wethouder van onderwijs Aalbers hakte uiteindelijk de knoop door. Op de langere termijn zou de Pallas Athene mavo worden ingebracht in een samenwerkingsverband met de pravo/Minerva, maar dan tezamen met een school voor havo/atheneum. (97)
Pas tien jaar later, januari 1991, vroeg de wethouder van onderwijs de mening van de schoolleiding van het Pallas Athene College betreffende een mogelijke samenwerking met de pravo/Minerva. De schoolleiding gaf het volgende advies: "Gezien de landelijke ontwikkelingen die uitgaan richting schaalvergroting in het onderwijs, gezien de specifieke ontwikkelingen in Ede, overwegende welke de belangen zijn van het Pallas Athene College, ook op langere termijn, is de schoolleiding van mening, dat het bestuur er goed aan doet om de mogelijkheden tot samenwerking nader te onderzoeken". (98)
Toch was de gemeente kennelijk nog onzeker. Een extern bureau werd ingeschakeld om een haalbaarheidsonderzoek te doen naar mogelijke vormen van samenwerking tussen het 'Pallas' en de pravo/Minerva. (99)
Het adviesbureau concludeerde dat de pravo/Minerva bij gelijkblijvend onderwijsaanbod indirect en op termijn bedreigd zou worden door de opheffingsnorm in het kader van de schaalvergroting in het onderwijs.

Het gebouw aan de Koekeltse Boslaan

Een fusie zou marginalisering van de school kunnen voorkomen. Voor het 'Pallas' was geen "dringende, c.q. dwingende" noodzaak aanwezig. Een "strategische alliantie" zou van belang kunnen zijn voor de middellange termijn om het perspectief op een verbreding met een vbo-afdeling open te houden. Volgens de rapporteur verdiende het aanbeveling om van meet af aan een samenwerkingsproces in de richting van een fusie te starten. Dit moest vooral niet overhaast gebeuren: "het is niet nodig en niet wijs om een fusie op (zeer) korte termijn na te streven". Beide scholen groeiden nog en op middellange termijn werden geen personele problemen verwacht. Er werd een periode van drie à vijf jaar geadviseerd. (100)

De uitkomst van het onderzoek was positief. Het personeel van het Pallas Athene College had een heel andere mening, maar hun verzet mocht niet baten. De wethouder van onderwijs, groot voorstander van een openbare brede scholengemeenschap en het bestuur van de pravo/Minerva waren vóór de fusie.

Op 1 april 1993 werd door de voorzitters van de besturen van beide scholen een intentieverklaring ondertekend, waarin zij aangaven een fusie te zullen nastreven. Deze werd al in 1994, binnen twee jaar na het verschijnen van het rapport van het adviesbureau en in afwijking van de daarin vastgelegde aanbeveling, gerealiseerd.

Met ingang van de cursus 1994/5 werd aldus het onderwijsaanbod van het Pallas Athene College uitgebreid met een afdeling voorbereidend beroepsonderwijs (verzorging en administratie), een internationale schakelklas en een groep anderstaligen. De huisvesting werd verdeeld over de gebouwen aan de Koekeltse Boslaan, de Jachtlaan, Pollenstein en de Diedenweg. Op 28 oktober 1994 werd officieel de nieuwe locatie voor anderstaligen aan de Pollenstein geopend. Tezamen met de honderd leerlingen van het anderstaligen project van de pravo/Minerva telde de scholengemeenschap in 1994 een totaal van 1097 leerlingen.

Negatief imago

Het werd de inleiding tot grote problemen. De school kreeg een negatief imago door de beeldvorming bij veel ouders als gevolg van het relatief hoge percentage allochtonen van de afdeling vbo. (101) In zulke situaties profiteert de concurrentie ogenblikkelijk. Het personeel van de met zoveel enthousiasme opgezette school ervoer op een pijnlijke manier de gevolgen van de fusie.

Het bijzonder onderwijs, dat geen zwart-wit probleem kent, werd het toevluchtsoord voor veel ouders. Als gevolg daarvan werd het Pallas Athene College geconfronteerd met een dramatische teruggang van het aantal leerlingen. In drie achtereenvolgende jaren na de fusie kromp het leerlingenbestand van 1097 naar 698. (102) De gevolgen van een dergelijke snelle achteruitgang waren zowel personeel als materieel rampzalig. Een fors deel van de werkgelegenheid ging verloren. Steeds minder personeelsleden moesten steeds meer taken verrichten. Bovendien slonk de rijksbijdrage op drastische wijze, terwijl de onderhoudskosten van de gebouwen en terreinen hetzelfde bleven. Op een bepaald moment werd het gebouw aan de Jachtlaan overbodig en gebruikte men 2000 m2 te veel. De fusie pakte in de praktijk heel anders uit dan men verwacht had, getuige de optimistische prognose uit februari 1995, toen men nog van een steeds stijgend leerlingenaantal uitging, met in 1998 een totaal van 1260. (103)

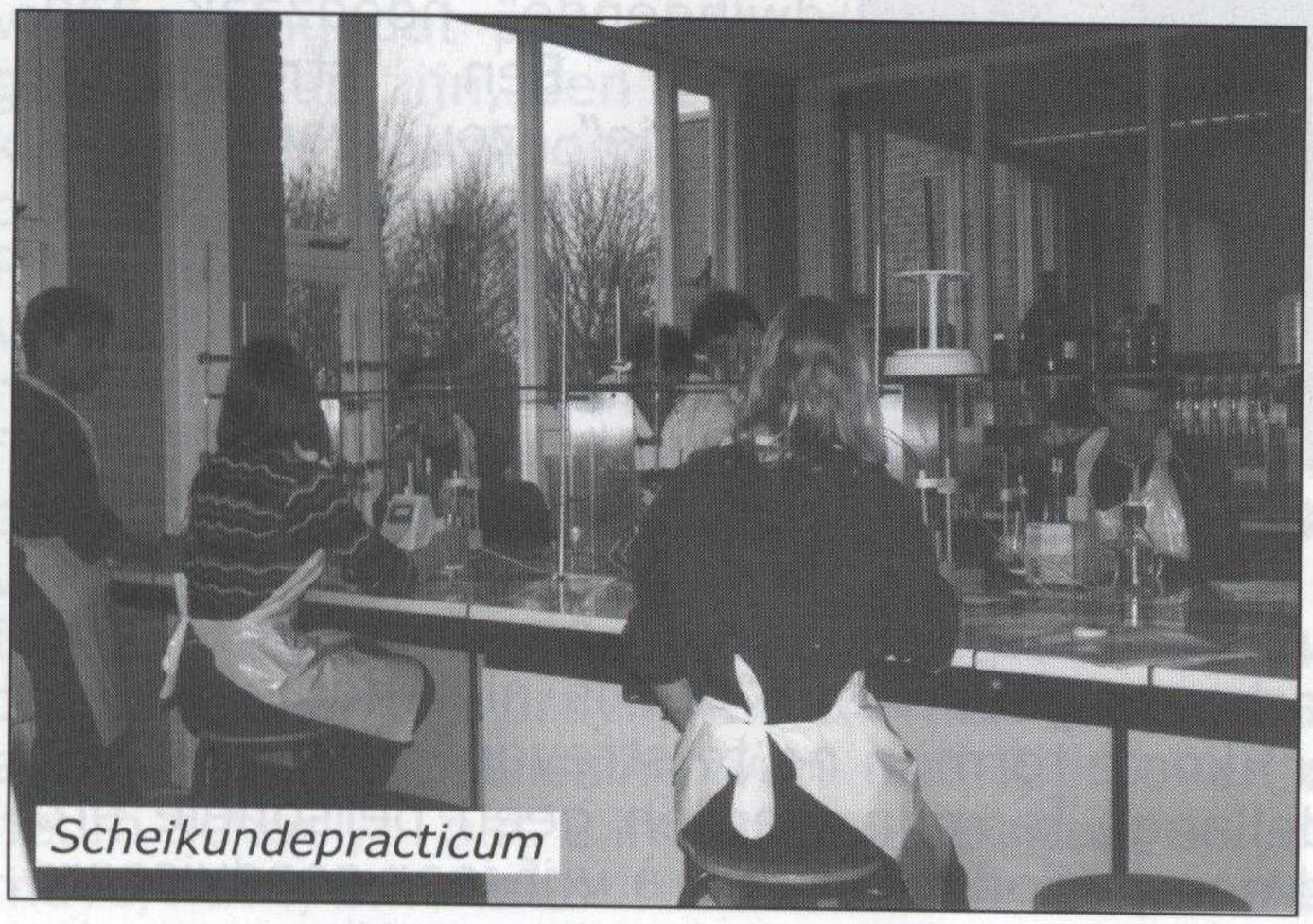

Scheikundepracticum

Was het rapport van de 'adviseurs voor professionele organisaties' wellicht meer dan alleen maar te optimistisch door te verklaren dat "de cultuurverschillen tussen de beide scholen niet erg groot waren en eigenlijk normaal gegeven de samenstelling van het onderwijs"? Door in dit verband uitsluitend te vermelden dat "het Pallas Athene College meer aandacht heeft voor het cognitieve element en de pravo/Minerva voor het sociale en praktische element", kan de samenstellers van het rapport een grote mate van eenzijdigheid worden verweten. Ondanks de percentages allochtonen die in het rapport vermeld staan, gingen de rapporteurs geheel voorbij aan het daaraan verbonden cultuurverschil tussen het 'Pallas' en de pravo/Minerva. (104)

Oktober 1996 was de lucht nog lang niet opgeklaard. In de algemene bestuursvergadering zocht men naar wegen om het beeld van het Pallas Athene College als min of meer 'zwarte' school te veranderen. "Er moet keihard worden gewerkt om ons van een slecht imago te verlossen", aldus de notulen. (105) Het dagelijks bestuur kwam zelfs met het voorstel om een extern bureau in te schakelen om het imago te verbeteren. (106)

Men kan zich de vraag stellen of de terugloop van het leerlingenaantal uitsluitend het gevolg was van de fusie. Blijkens de brief aan het COA (Centraal Onderwijs Administratiekantoor) Nederland en het concept formatieplan 1995/6, opgesteld een jaar na de fusie, was de daling van

het aantal leerlingen al in 1993, dus vóór de fusie, ingezet. "De lijn van de laatste jaren wordt voortgezet", zo heet het daar. (107) De aankondiging van de fusie dateert echter van voorjaar 1993 en het is niet onwaarschijnlijk dat hier sprake is van een voorafschaduwingseffect. De negatieve gevolgen van een samengaan met de pravo/Minerva wierpen hun schaduwen kennelijk vooruit. Redenen te over om het voorstel van het dagelijks bestuur om een pr-bureau in te schakelen, te effectueren.
Het resultaat van het onderzoek kwam hard aan. Volgens het rapport was de toekomst van het Pallas Athene College zorgelijk: "De instroomcijfers van de basisscholen naar het Pallas Athene College zijn alarmerend. (-) De gesprekken met de verschillende doelgroepen roepen het gevoel op dat het Pallas Athene College nog maar een paar jaar te gaan heeft". De analyse gaf aan dat de oorzaak van het verminderde aantal aanmeldingen tweeledig is. Enerzijds een onvoldoende duidelijk herkenbare eigen identiteit, anderzijds is na de fusie het beeld ontstaan van het 'Pallas' als "allochtonenschool". (108)
In de algemene ouderraadsvergadering van november 1997 werden enkele duidelijke cijfers genoemd. Het aantal aanmeldingen was bij tachtig blijven steken, terwijl de prognose 150 was. Voorts bleek dat het aantal allochtonen niet was toegenomen, maar het aantal autochtonen sterk gedaald. Ondanks goed onderwijs liep het aantal aanmeldingen steeds verder terug. Het pr-bureau constateerde dat ouders niet op kwaliteit selecteren, maar op imago. Bij veel ouders in Ede stond Het Streek bekend als "typisch protestants-christelijk", het Marnix College als "cultureel" en het 'Pallas' "is een grijsheid, openbaar met weinig identiteit". Het advies was dat de school moet werken aan zijn imago, dat wil zeggen zich moet profileren als een moderne, sportieve school met de nadruk op huiswerkbegeleiding. (109)
Geconcludeerd kan worden dat de fusie geen van beide scholen goed heeft gedaan. "Kennelijk is de synergie, waarop bij de fusie in 1994 was gerekend, niet opgetreden", aldus rector drs. A.J.Plas. (110) De schoolleiding ging op zoek naar nieuwe wegen. Vergelijking van het 'Pallas' met 'Het Streek' en het 'Marnix' heeft volgens het onderzoeksbureau aangetoond dat het Pallas Athene College een aantal sterke kanten heeft die via pr-activiteiten uitgebuit zouden moeten worden. De intensieve begeleiding van de leerlingen, de kwaliteit van het onderwijs, de goede sfeer van respect en belangstelling voor elkaar en het karakter van een open, pluriforme school, zijn zaken waar men zich sinds de studiedag in 1994 al druk mee bezig hield. (111) Naar buiten toe zullen die, aldus het rapport, meer bekend moeten worden. Het advies werd door de schoolleiding opgepakt. Op elk daartoe geëigend moment werd het 'Pallas' in de publiciteit gebracht. Er werd actie gevoerd voor het Nederlandse lied op het Songfestival en toen een van de vwo-leerlingen na opwaardering van de cijfers slaagde met een 10,2 voor Wiskunde kreeg dit zelfs landelijke bekendheid.
Een buitengewoon interessant en waardevol initiatief is het opzetten

van een afdeling van de Europese Academie in Ede in 1998. Jaarlijks haken in het eerste jaar van het hoger beroepsonderwijs en van de universiteit honderden studenten af, omdat zij niet de juiste aansluiting of instelling hebben om de overstap op een goede manier te laten verlopen. Met subsidie van de Europese Gemeenschap en in samenwerking met het Europees Platform heeft het Pallas Athene College een niet door de overheid bekostigd brugjaar voor abituriënten van havo en vwo gestart om voor hen de overgang naar het hoger onderwijs te verbeteren. De leerlingen doen in dat jaar werkervaring op en krijgen een gerichte kwalificatie in een of meer moderne talen via lessen en internationale contacten. (112) Het project past precies in de pogingen het beeld van de school te verbeteren.
Maar door dergelijke initiatieven, hoe goed bedoeld en waardevol ook, veranderde het imago van de school niet wezenlijk. Daarvoor was een meer ingrijpende operatie noodzakelijk.

Discussie over het voortbestaan.
In deze crisissfeer kwam al snel de twijfel boven over het voortbestaan van de brede scholengemeenschap. Het aantal aanmeldingen voor het cursusjaar 2000/1 viel opnieuw erg tegen. In Ede Stad verscheen zelfs een artikel waarin werd vermeld dat de school met sluiting werd bedreigd, omdat zij, naar de mening van de CDA-fractie in de gemeenteraad, al te lang onder de leerlingennorm was gebleven. Een dergelijke drastische ingreep was echter niet aan de orde, hoewel er al gesuggereerd was dat het 'Pallas' failliet zou zijn. Ondanks het negatieve imago van 'zwarte' school, is het nota bene de afdeling anderstaligen geweest die de school financieel overeind heeft gehouden. Van veertig leerlingen groeide de afdeling Alleenstaande Minderjarige Asielzoekers sinds 1999 in zeer korte tijd naar een totaal van 360. Mede door een gedegen onderwijskundige aanpak met onder andere computergestuurd onderwijs in de Nederlandse taal, zorgde de afdeling dat het 'Pallas' financieel kon overleven. De gemeenteraad nam zijn grondwettelijke verantwoordelijkheid. In de discussie opperde de heer Kremers (CDA) "dat wanneer het openbaar Voortgezet Onderwijs niet meer zelfstandig kan bestaan, dan moet men naar alternatieven zoeken", want "de gemeente heeft een taak voor het onderwijs in het algemeen, maar voor het openbaar onderwijs in het bijzonder". (113) Daarmee zijn wij terug bij waar de geschiedenis van het Pallas Athene College begon: de taak van de overheid.
Er werd inderdaad naar oplossingen gezocht, waarbij de gedachten uitgingen naar een samengaan met Pantarijn in Wageningen of met het Marnix College. In 2000 vond op initiatief van het Pallas Athene College een oriënterend gesprek plaats met de rector van het 'Marnix'. Daarin werd "afgetast of een gesprek over fusie of een andere vorm van samenwerking bij voorbaat op een blokkade zou stuiten. Dat was niet het geval", aldus het verslag van de Pallas bestuurscommissievergadering. (114) Er volgde een aantal gesprekken op bestuursniveau.

Tot enige overeenstemming kwam men niet. Het dagelijks bestuur van het Marnix College stelde als eisen aan een fusie, dat het geen vbo-afdeling wenste en geen openbare school wilde worden. (115)
De meest voor de hand liggende oplossing voor het Pallas Athene College was echter het afbouwen van de vbo-afdeling. Die aanbeveling had de rector al in 1999 in de eerste vergadering van de pr-werkgroep van de bestuurscommissie gedaan. Unaniem was toen de noodzaak tot opheffing onderschreven, hoe pijnlijk die ook voor de nauwst betrokkenen zou zijn. Volgens de werkgroep was afstoting van het vbo "pr-matig" aan te bevelen. In de overwegingen van de werkgroep speelde, naast getalsmatige beweegredenen, vooral de mogelijkheid "het zwarte karakter van de school te beperken" een rol. (116) De gemeente was hier echter geen voorstander van uit vrees voor politieke complicaties. Het 'Pallas' kreeg opdracht naar alternatieven te zoeken met behulp van een adviesbureau. Uiteindelijk werden er zelfs twee bureaus ingeschakeld, waaronder Zantinge & Bolluijt, destijds de begeleider van de fusie. (117)
Nog in juni 2000 was volgens de gemeente het afstoten van het vbo geen juiste oplossing. (118) Het algemeen bestuur van het Pallas Athene College had wat minder moeite met de politieke gevolgen en hield wat meer de belangen van de school in het vizier. In oktober kwam het met het voorstel om met ingang van het schooljaar 2001/2 geen nieuwe vbo-leerlingen aan te nemen. (119) Het dagelijks bestuur en de medezeggenschapsraad verklaarden zich eveneens vóór het afschaffen van de vbo-afdeling. (120) Drie maanden later werd het voorstel van de bestuurscommissie om de vbo-opleiding af te bouwen door de commissie onderwijs van de gemeente aangenomen en naar de gemeenteraad door verwezen. (121) Die moest uiteindelijk beslissen.
In de raad was men niet zo gelukkig met deze ontwikkeling. "Helaas zijn wij er niet in geslaagd in Ede, toch een honderdduizend-plus gemeente, een brede, openbare school voor voortgezet onderwijs in stand te houden", aldus de heer Fickweiler (Gemeentebelangen). Uit alle stukken en onderzoeken, onder andere door de Regio Onderwijs en Arbeidsmarkt te Amsterdam, was echter gebleken dat sluiting van de vbo-afdeling onvermijdelijk was. Duidelijk was ook dat de groei van Ede niet weerspiegeld wordt in de keuze tussen openbaar en bijzonder onderwijs. Veel ouders kiezen voor een "conventionele" school. Openlijk werd in de raad de vraag gesteld of het imago van "zwarte school" hier wellicht een beslissende rol had gespeeld.
Het initiatief tot het afstoten van het vbo was van het Pallas Athene College uitgegaan. Ook het bericht van de afbouw was zonder overleg met de gemeenteraad gelanceerd. Dit werd door verschillende raadsleden niet erg geapprecieerd. De raad was daardoor voor een min of meer voldongen feit geplaatst. De heer Kettmann (PvdA) vond dat "bestuur en directie van het Pallas Athene College een beetje voor de muziek uitliepen door Ede kond te doen van het afstoten van een afdeling. [-] Het Pallas Athene College heeft het boetekleed aangetrokken

en deemoedig het hoofd gebogen". Dit klinkt zeer berouwvol, maar de tactische manoeuvre van de school had zijn uitwerking niet gemist. "De politiek" moest bakzeil halen.
Zeer tegen hun zin stemden de meeste raadsleden voor afsplitsing van het vbo. Men zag dat er geen goed alternatief voorhanden was. Alleen de fractie van Groen Links/Progressief Ede bleef tegen. De heer Kettmann (PvdA) bracht met een variatie op een oud Nederlands gezegde de situatie kernachtig onder woorden: "Beter ten halve afgeslankt, dan ten hele overleden". (122)
Bestuur, personeel en ouders van het Pallas Athene College hebben in deze zaak voet bij stuk gehouden. Ondanks het negatieve advies van "de politiek" hebben zij de scheiding doorgedrukt. Uiteindelijk werd deze in 2004 voltooid.

Jaren van herstel 2000-2006

De ontkoppeling heeft gunstig gewerkt en betaalde zich spoedig daarna uit in een gestage groei van het leerlingenaantal. De laatste jaren zit de school weer duidelijk in de lift. Door de schoolleiding en een pr-commissie wordt met veel enthousiasme een veelvoud van activiteiten geïnitieerd, georganiseerd en gecoördineerd. Er is een computerclub opgericht, Pallas-leerlingen nemen deel aan de Minerva spelen in Groningen, jaarlijks wordt bij de diploma-uitreiking de Prix d'Excellence overhandigd aan een leerling die in zijn schoolcarrière een bijzondere prestatie heeft geleverd. De musicals "Starlight Express"en "Fame" waren een groot succes. Sportief spreekt de school bij vele toernooien zijn woordje mee.
Op onderwijskundig gebied besloot men de school een nieuw aansprekend profiel te geven. Sinds 2000 is men met verschillende nieuwe projecten bezig. Er werden een aparte sport- en expressieklas gevormd. In 2002 werd het didactisch concept Megabrein, gebaseerd op de theorie van Meervoudige Intelligentie van de Amerikaan Howard Gardner, als grondslag voor het onderwijs aangenomen. Door middel van afwisselende werkvormen en de toepassing van praktische vaardigheden pogen de docenten in hun lessen tegemoet te komen aan de verschillende intelligenties van hun leerlingen.
In september 2004 werd gestart met de zogenaamde researchklas in de onderbouw. Bepaalde onderwerpen worden vanuit praktisch bezig zijn bestudeerd. Het betreft hier niet alleen proefjes bij natuur- en scheikunde, maar ook veldwerk bij biologie en het deelnemen aan een archeologische opgraving.
Het afleggen van zogenaamde 'Oxford examens' stelt leerlingen in de gelegenheid naast hun officiële vakkenpakket, op twee niveaus voor Engels als tweede taal te kiezen.
Voor de allochtone nieuwkomers werd een speciaal programma ontwikkeld. De 'Wereldklas' zorgt voor een stapsgewijze integratie in het regulier onderwijs. Er wordt geen afzonderlijke klas gevormd, maar elke leerling volgt een eigen leerweg, waarbij hij al binnen een maand

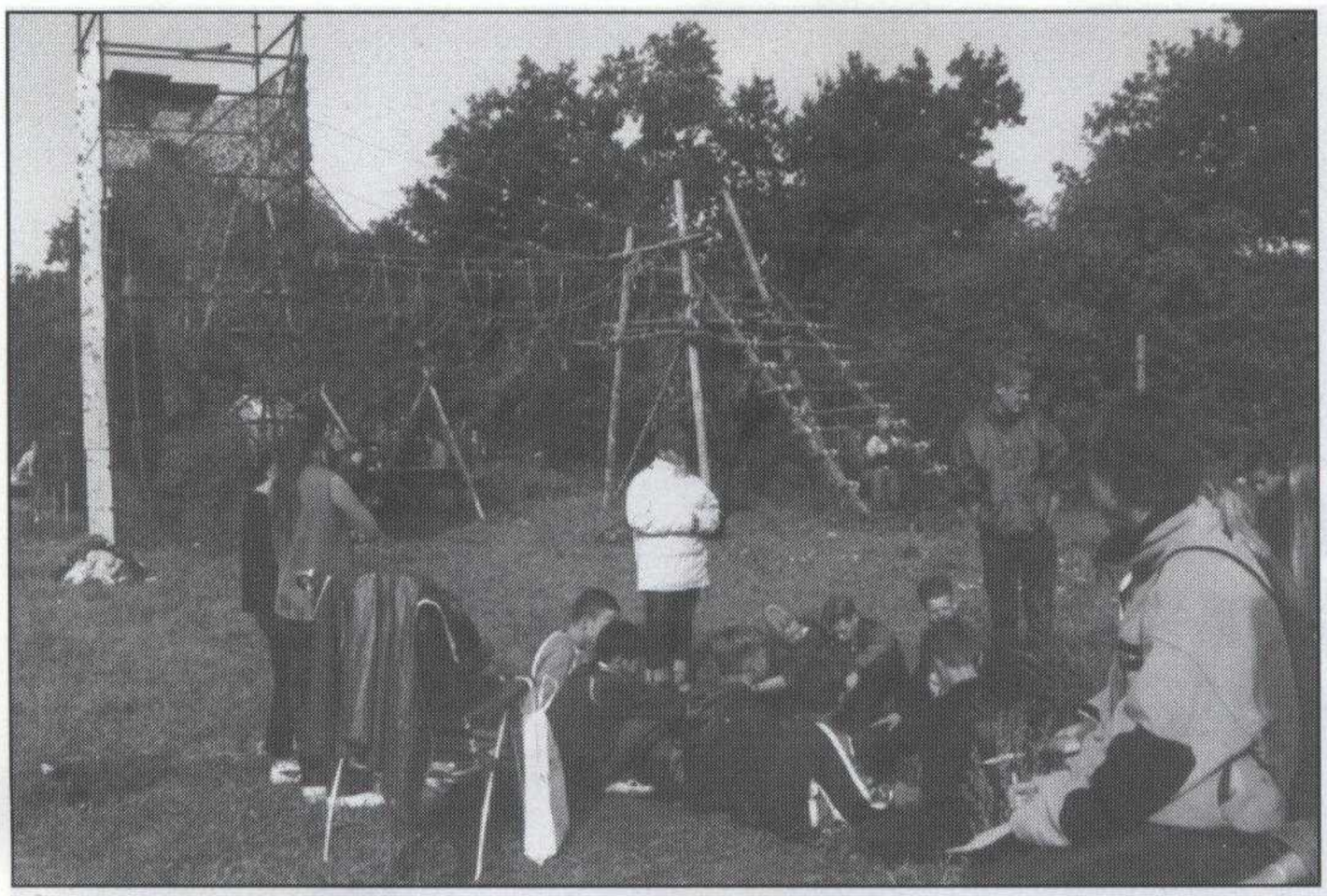

Activiteiten tijdens de introductieweek voor brugklasleerlingen in 2000

met zijn jaargenoten aan enkele vakken kan deelnemen, zoals Nederlands, lichamelijke oefening, tekenen en handvaardigheid. (123) In 2000 won de klas de Gelderse onderwijsprijs en twee jaar later werd zij zelfs genomineerd voor de Nederlandse Taalunie prijs. Een delegatie van de klas en van de medewerkers reisde toen naar Antwerpen.
In 2004 werd het Pallas Athene College door het ministerie aangewezen als aspirant Begaafdheidsprofielschool. Hoogbegaafde, leergierige leerlingen die zich goed kunnen concentreren en zelfstandig kunnen werken, kunnen via het Eigen Tempo vwo flexibel eindexamen doen. Wie bijvoorbeeld een wiskundeknobbel heeft, kan in de vierde klas vwo-eindexamen doen in dat vak en daarna aan de universiteit de colleges Wiskunde volgen.
Groot succes boekt de school met de zogenaamde 'sportklas'. Leerlingen van de brugklas en de tweede klas krijgen wekelijks structureel vier uur sport. Dit krijgt in 2006 een vervolg in een tweejarige opleiding van een uur per week voor de leerlingen van klas 3 en 4 mavo als vooropleiding voor de Arnhemse sportacademie CIOS (Centraal Instituut Opleiding Sport- en bewegingsonderwijs). Met het CIOS is overeengekomen dat deze leerlingen zonder toelatingsexamen naar het CIOS kunnen.
Een grote verandering trad op bij de afdeling anderstaligen. Door het zeer sterk teruggelopen aantal minderjarige asielzoekers kunnen de voor hen opgezette speciale voorzieningen niet langer in stand worden gehouden. Het geringe aantal aanmeldingen heeft tot gevolg dat de afdeling met ingang van 1 augustus 2005 is opgeheven. Daardoor, maar vooral door het afstoten van het vbo, speelt het uit het verleden stammende imago van 'zwarte' school op dit moment nauwelijks meer.
De goede werksfeer aan het Pallas Athene College zorgt voor goede resultaten. Het optimisme overheerst. De eindexamenresultaten zijn onveranderd gunstig.
Het vorig jaar uitgevoerde Periodiek Kwaliteitsonderzoek van de Onderwijsinspectie was zeer positief over zowel de kwaliteit van het onderwijs, het schoolklimaat, als de grote verscheidenheid aan buitenschoolse en culturele activiteiten.
"De inspectie ziet in het Pallas Athene College een school die na een

moeilijke periode een flinke sprong voorwaarts heeft gemaakt. Op basis van een goed concept en met veel gevoel voor leerlingen en voor de zorg daarvoor, is de school in staat gebleken goed onderwijs te ontwikkelen", aldus het verslag van de inspectie. (124) Dit alles toont aan dat een duidelijk herstel is ingetreden. De laatste jaren is het leerlingenaantal weer gestegen. Telde de school in 2005 640 leerlingen, dit jaar staan er 800 ingeschreven. Daarmede is het bewijs geleverd dat in de gemeente Ede met zijn nog immer uitdijende aantal inwoners en gezien hun levensbeschouwelijke achtergrond, een openbare school voor atheneum/havo/mavo alleszins levensvatbaar is en voorziet in een behoefte. Met gepaste trots kan in september 2006 het twintigjarig bestaan van de school worden gevierd.

Afkortingen:

WVO:	Wet op het Voortgezet Onderwijs.
VO:	Voortgezet Onderwijs
Vhmo:	Voorbereidend Hoger en Middelbaar Onderwijs: Gymnasium, HBS en MMS, tot de mammoetwet 1968.
Vwo:	Voorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs: Gymnasium en Atheneum, sinds de mammoetwet 1968.
Havo:	Hoger Algemeen Vormend Onderwijs, sinds 1968.
Mavo:	Middelbaar Algemeen Vormend Onderwijs, sinds 1968.
Lhno:	Lager Huishoud- en Nijverheidsonderwijs.
Vbo:	Voorbereidend Beroepsonderwijs.
Lbo:	Lager Beroepsonderwijs.
Pravo:	Praktisch Algemeen Vormend Onderwijs.
Rsg:	Rijksscholengemeenschap
O&W:	Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen.
MR:	Medezeggenschapsraad
GMR:	Gezamenlijke Medezeggenschapsraad.
WRR:	Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid.
COA:	Centraal Onderwijs Administratiekantoor.
COGVO:	Centraal Orgaan Gemeentelijk Voortgezet Onderwijs.
OSG PA:	Openbare Scholengemeenschap Pallas Athene.
PAC:	Pallas Athene College.

Noten:

1. P.Th.F.M.Boekholt, Het Lager Onderwijs in Gelderland 1795 – 1858, Zutphen, 1978, 290.
2. D.Mentink, Openbaar onderwijs als kerntaak van overheidszorg, Den Haag, 1995.
3. Zie Openbaar onderwijs: lange geschiedenis van tegenwerking, zie pagina 40.
4. Inzicht VO, blad voor het openbaar Onderwijs, artikel van dhr.Van Neck: "Stichting van scholen voor VO. Discriminatie voor openbaar onderwijs?", pag.390-395, in: archief PAC, Map Nota's Openbaar VO Ede.
5. Tweede Kamer der Staten-Generaal, schriftelijke vragen kamerlid Van den Anker, 04-05-1981, nr. 2 8081 1103 0, aanhangselnr. 8181 0014, datum document 1981.05.06, in: archief Pallas Athene College (PAC), Map Nota's Openbaar VO Ede.
6. Bespreking gemeentebestuur en bestuur Marnix College, 05-03-1970, in: Map Samenwerking Stichting Marnix College en gemeente Ede m.b.t. de stichting van een openbare havo/atheneum, 1970–1992, in: archief gem.Ede.
7. C.E.H.J.Verhoef, Het Marnix College te Ede, 1937-1997; de identiteit van een ontzuilde samenwerkingsschool, in: De Zandloper, 25e jrg. 1997, Nr.3, sept.1997, 21; idem, met een beknopte inleiding over de verzuiling in Nederland en enkele aanvullingen, in: Bijdragen en Mededelingen van de Vereniging Gelre, deel XC, 1999, pg. 158-188.
8. Ph.J.Idenburg, Schets van het Nederlandse schoolwezen, 2e druk, Groningen, 1964, 92.
9. Verslag bestuursvergadering Stichting Marnix College Ede, 07-10-1971, 2, in: archief Marnix College (MC) Ede.
10. Rapport Sociografisch Bureau gem.Ede, Het VWO en Havo in de gemeente Ede omstreeks 1980, febr.1971 in: Provinciale Bibliotheek Arnhem, 56G21.
11. Verslag gem. raadsverg. Ede, 12-05-1971, in: archief gem.Ede.
12. Bespreking gemeentebestuur en bestuur Marnix College, 06-09-1971, in: archief gem.Ede.
    Overigens kan men beter spreken van oecumenisch-christelijk dan van christelijk-oecumenisch, omdat het hier gaat om een bepaalde determinatie binnen het christendom. Ter onderscheiding van b.v. protestants-christelijk. Oecumenisch is slechts het adjectief, behorend bij de essentie uitgedrukt in de term christelijk. Ook in de brief van 25-04-1979 spreekt het Marnix-bestuur van christelijk-oecumenisch.
    Leerlingenpercentages Marnix College naar godsdienstige achtergrond:
    1969: 50% p.c. 21% r.k. 26% geen godsdienst 3% overigen
    1981: 28% p.c. 28% r.k. 42% geen godsdienst 2% overigen
    1996: 26% p.c. 21% r.k. 50% geen godsdienst 3% overigen.
13. Raadsvoorstel 1972–1, bijlage bij raadsvoorstel 05-04-1972, afd.5, Nr G4292, bijlage 2, in: archief gem.Ede.
14. Brief bestuur Marnix College aan gemeentebestuur Ede, 25-04-1979, in: archief gem.Ede.
15. Aanvullend rapport Sociografisch Bureau gem.Ede, jan.1972, in: archief gem.Ede.
16. Verslag gem. raadsverg. 19-04-1972, in: archief gem.Ede.
17. Verslag gem. raadsverg. 22-11-1973, 591/2, in: archief gem.Ede.
18. Verslag curatorenverg. Marnix College, Ede, 27-09-1973, 1, in: archief MC Ede.
19. Verslag bestuursverg. Marnix College, Ede, 04-10-1973, 1, in: archief MC Ede.
20. Rapport Sociografisch Bureau gem.Ede, sept.1974, in: archief PAC, Map Nota's Openbaar VO Ede.
21. Het pravo is een niet officiële onderwijsvorm. De directeur van deze school heeft met deze benaming willen aangeven dat zijn school een praktische richting van het vbo vertegenwoordigde.
22. Advies van de Commissie Toekomst openbare mavo-scholen, 17-04-1975, in: archief gem.Ede, nr.11983.
23. Verslag verg. Commissie Toekomst openbare mavo-scholen, 08-09-1975, in: archief PAC, Map Nota's Openbaar VO Ede.
24. Brief hoofd afd. Onderwijs Ede aan B & W, 08-10-1976, in: archief gem.Ede.
25. KB 07-05-1976, in: archief gem.Ede.
26. Besluit B&W gem.Ede, 30-11-1976, in: archief gem.Ede.
27. Brief B&W gem.Ede aan bestuur Marnix College, 26-01-1979, in: archief MC Ede.
    Verslag bestuursverg. Marnix College, Ede, 04-04-1979, 5, in: archief MC Ede.
28. Brief bestuur Marnix College, Ede, maart 1979, in: archief MC Ede.
29. Verslag verg. Commissie Toekomst openbare mavo scholen, 30-01-1980, in: archief PAC, Map Nota's Openbaar VO Ede.
30. Verslag bestuursverg. Marnix College, Ede, 12-03-1980, 1, in: archief MC Ede.
31. Bijlage bij algemene lerarenvergadering Marnix College, Ede, 12-10-1987, in: archief MC Ede.
32. Nota Toekomst Openbaar VO Ede, april 1980, in: archief PAC, Map Overleg VO.
33. Brief hoofd afd. Onderwijs Ede aan B&W, 28-03-1980, in: archief gem.Ede.
34. Brief B&W gem.Ede aan COGVO Den Haag, 25-04-1980, in: archief gem.Ede.
35. Brief directie PA-mavo aan wethouder van Onderwijs Ede, 06-02-1980, in: archief PAC, Map Overleg VO.
36. Brief B&W gem. Ede aan zeven scholen voor VO in Wageningen en Ede, 17-04-1980, in: archief PAC, Map Overleg VO.
37. Verslag overleg VO Wageningen/Ede, 09-05-1980, in: archief PAC, Map Overleg VO.
38. Bespreking gemeente Ede op Ministerie van O&W, 03-12-1980, in: archief gem.Ede.
39. Raadsvoorstel B&W gem.Ede, 13-01-1981, in: archief PAC, Map Nota's Openbaar VO Ede.
40. Rapport gem. Sociografisch Bureau Ede, Het potentieel voor een havo/vwo-scholengemeenschap in Ede, 15-04-1981, in: archief gem.Ede.
41. Verslag gem. raadsverg. 12-03-1981, 172/3/5, in: archief gem.Ede.
42. Brief B&W gem.Ede aan de Regionale Commissie Gld. Van het COGVO, 07-05-1981, in: archief gem.Ede.
43. Kamervragen Tweede Kamer nr.8081 1103 0, aanhangselnr.8181 0014, datum document 1981.05.06. Datum antwoord 1981.06.11, Dep. van O&W; in: archief Tweede Kamer.
44. Verslag gem. raadsverg. 04-06-1981, 366/7, in: archief gem.Ede.

45. Verslag samenwerkingsoverleg VO, 16-06-1981, in: archief PAC, Map Nota's Openbaar VO Ede.
46. Brief hoofd afd. Onderwijs Ede aan B&W , 06-01-1982, in: archief gem.Ede.
47. Brief B&W gem.Ede aan minister van O&W, 26-01-1982, in: archief gem.Ede.
48. Idem, 26-01-1983, in: archief gem.Ede.
49. Verslag gesprek wethouder Broekhuis met staatssecretaris O&W, 19-05-1983, in: archief gem.Ede.
50. Brief bestuur Marnix College aan gemeentebestuur, 19-05-1983, in: archief gem.Ede.
51. Bespreking gemeentebestuur en bestuur Marnix College, 09-06-1983, in: archief gem.Ede.
52. Bericht staatssecretaris O&W, 28-10-1983, in: archief gem.Ede.
53. Bespreking gemeentebestuur en leden Tweede Kamer, 21-03-1984, in: archief gem.Ede.
Brieven wethouder Broekhuis gem.Ede aan de heren Franssen en Konings, 27-02-1984, en aan Gedep. Staten van Gld., 11-05-1984, in: archief gem.Ede.
54. Verslag bezoek aan vaste Kamercommissie Onderwijs, 27-09-1984, in: archief gem.Ede.
55. Perscommuniqué gem. Ede, 04-10-1984, in: archief gem.Ede.
56. Plan van scholen 1985/6/7, in: archief gem.Ede.
57. Brieven wethouder Broekhuis gem.Ede aan de heren Franssen en Konings en aan Gedep. Staten van Gld., 11-10-1984, in: archief gem.Ede.
58. Brief bestuur Marnix College aan B&W, 06-12-1984, in: archief gem.Ede.
59. Bespreking weth. Broekhuis gem.Ede en bestuur Marnix College, 15-01-1985, in: archief gem.Ede.
60. Bespreking gemeentebestuur Ede en bestuur Marnix College, 15-02-1985, in: archief gem.Ede.
61. Brief bestuur Marnix College, 21-02-1985, in: archief gem.Ede.
62. Persbericht gem.Ede, 22-02-1985, in: archief gem.Ede.
63. Verslag gem. raadsverg. 23-01-1986, 41/2, in: archief gem.Ede.
64. Ede in cijfers 1983 en 1992, in: archief Sociografisch Bureau gem.Ede, in: archief gem.Ede.
65. Edese Post, 06-03-1998.
66. Verslag verg.MR OSG Pallas Athene, 02-06-1986, in: archief PAC, Map MR 1986/1989.
67. Jaarverslag 1993/4 PAC, in: archief PAC, Map alg.bestuursverg. jan.1994-febr.1995.
68. Idem, Brugklasleerlingen: afkomstig uit: openbaar onderwijs bijzonder onderwijs

1990	67%	33%
1991	73%	27%
1992	52%	48%
1993	62%	38%

69. Jaarverslag OSG Pallas Athene, 19-11-1987, in: archief PAC.
70. Proeve van een informatieboekje voor ouders en leerlingen PAC, 1990/1, in: archief PAC, Map Verg. Onderwerpen, 1987/8 A t/m L.
71. Nota "Onderwijskundige onderbouwing van de scholengemeenschap" behorend bij raadsvoorstel 07-01-1986 (nr.VR 1986/1), in: archief PAC, Map Verg.Onderwerpen 1987/8 A t/m L.
72. Notulen lerarenverg. OSG PA, 07-04-1987, in: archief PAC.
73. Notulen verg. MR OSG PA, 22-10-1986, in: archief PAC, Map MR 1986/1989.
74. Jubileumboek "85 jaar Openbaar Voortgezet Onderwijs Ede", uitg. Pallas Athene College, 1997.
75. Verslag GMR Openbaar Onderwijs, 03-12-1987, in: archief PAC, Map GMR 1986/1989.
76. Idem, 04-04-1989.
77. Brief MR OSG PA, 25-02-1988, in: archief PAC, Map MR 1986/1989.
78. Concept meerjarenbeleidsplan gem.Ede, 1990/1994, Hoofdfunctie 4 Onderwijs, pg.27, in: archief PAC, Map GMR 1986/1989.
79. Verslag gem.raadsverg. 28-04-1988, in: archief gem.Ede.
80. Idem, 30-06-1988.
81. Brief aan MR OSG PA, 12-01-1989, in: archief PAC, Map MR 1986/1989.
82. Notulen sectieleidersverg. OSG PA, 13-11-1990, in: archief PAC, Map Diversen.
83. Brief PAC aan gem.Ede, 11-07-1991, in: archief PAC, Map Correspondentie 1989/1992.
84. Brief PAC aan ouders, 27-06-1991, in: archief PAC, Map Correspondentie 1989/1992.
85. Brief PAC aan Dienst OW gem.Ede, 04-11-1991, in: archief PAC, Map Uitgaande post, 1/8/1991-8/12/1995.
86. Brief PAC aan omwonenden, 30-09-1991, in: archief PAC, Map Uitgaande post, 1/8/1991-8/12/1995.
87. Brief schoolleiding PAC aan B&W, 29-05-1991, in: archief PAC, Map Correspondentie 1989/1992.
88. Notulen sectieleidersverg. OSG PA, 04-10-1990, in: archief PAC, Map Diversen.
89. Notulen verg.schoolleiding PAC, 23-10-1991, in: archief PAC, Map Correspondentie 1989-1992.
90. Notulen lerarenverg. OSG PA, 17-02-1987, in: archief PAC, Map archief rector, 1986/7, 1987/8.
91. Notulen verg.schoolleiding OSG PA, 22-03-1989, in: archief PAC, Map archief rector, 1986/7, 1987/8.
92. Brief Pallas Athene mavo aan de wethouder van onderwijs Ede, 06-02-1980, in: archief PAC, Map Overleg VO Ede.
93. Verslag overleg VO Ede-Wageningen, 24-03-1981, in: archief PAC, Map Nota's Openbaar VO Ede.
94. Verslag samenwerkingsoverleg VO Ede over fusie mavo-pravo, 16-06-1981, in: archief PAC, Map Overleg VO Ede.
95. Idem, 06-10-1981.
96. Idem, 05-11-1981.
97. Idem, 14-12-1981.

98. Brief schoolleiding aan alle medewerkers, 17-01-1991, in: archief PAC, Map Correspondentie 1989-1992.
99. Brief gem.Ede aan PAC, 01-07-1992, in: archief PAC, Map Correspondentie 1989-1992.
100. Smets en Hover, adviseurs voor professionele organisaties, Verslag Startpuntenonderzoek samenwerking Pallas Athene College – De Pravo/Minerva, DenHaag, september 1992, in: bibliotheek en documentatie-centrum gem.Ede.
101. Percentages allochtonen:

	Pallas	pravo/Minerva
1982	-	9,5
1985	2	21,3
1990	7	38,2
1991	8	41

(Smets en Hover, Verslag, etc.)

102. *Aantal leerlingen OSG PA:*

1986	1987	1988	1989	1990	1991
417	539	655	808	820	874

(Ede in cijfers 1992, archief Sociografisch Bureau gem.Ede, in: archief gem.Ede.)

Aantal leerlingen pravo/Minerva:

1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
312	298	267	226	244	267	282	322

(Smets en Hover, Verslag, etc.)

Aantal leerlingen PAC:

1992	1993	1994	1995	1996	1997
895	824	1097	977	841	698

(Toelichting op de concept-begroting PAC 1998, in: archief PAC, Map alg.bestuursverg. jan.1994- febr.1995.)

103 .

Prognose aantal leerlingen	'92	'93	'94	'95	'96	'97	'98
PAC	895	824	751	838	851	866	882
Pravo/Minerva	322	362	286	372	373	377	378
Totaal	1217	1186	1037	1210	1224	1243	1260

(Brief PAC aan COA Ned., 22-02-1995, in: archief PAC, Map Uitgaande post 1/8/1991- 8/12/1995.)

104. Smets en Hover, Verslag, etc.
105. Notulen alg.bestuursverg. PAC, 14-10-1996, in: archief PAC, Map AB verg.jan.1994-febr.1995.
106. Notulen dag.bestuursverg. PAC, 11-12-1996, in: archief PAC, Map DB verg.aug.1994-juni 1995.
107. Concept formatieplan 1995/6, in: archief PAC, Map alg. bestuursverg. jan.1994-febr. 1995.
108. Rapport Zantinge & Bolluijt, 04-09-1997, in: archief PAC, Map Bestuur 1997/1998.
109. Verslag alg.ouderraadsverg.PAC, 25-11-1997, in: archief PAC, Map Ouderraad 1996-1998.
110. PA-Pers, nr.2, 30-10-1997, in: archief PAC, Map Bestuur, 1997-1998.
111. Studiedag "Waarden-visie-missie-doelen", 21-11-1994, in: archief PAC, Map Diversen.
112. Notulen alg.bestuursverg. PAC, 03-02-1998, in: archief PAC, Map Bestuur, 1997-1998.
113. Ede Stad, "Voortbestaan Pallas Athene loopt gevaar".
114. Verslag verg.bestuurscommissie PAC, 07-02-2000, in: archief PAC, Map Notulen bestuurscie.PAC.
115. Idem, 21-06-2000.
116. Idem, 13-12-1999.
117. Idem, 07-02-2000.
118. Idem, 21-06-2000.
119. Idem, 10-10-2000.
120. Idem, 12-12-2000.
121. Idem, 06-03-2001.
122. Verslag gem.raadsverg. Ede, 08-03-2001, in: archief gem.Ede.
123. Brochure Wereldklas, in: archief PAC, Map Post Algemeen, 1995-1998.
124. Inspectie van het Onderwijs, kantoor Utrecht, Conceptrapport PKO, 05.16277/19KZ/MA, 19-04-2005

De uitgave is mede mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van het Pallas Athene College.

Openbaar basisonderwijs: Lange geschiedenis van tegenwerking

Ook met betrekking tot het openbaar basisonderwijs kent Ede een lange geschiedenis van tegenwerking. In het door de protestants-christelijke partijen gedomineerde politieke leven van Ede bleek het voor de voorstanders van openbaar onderwijs moeilijk hun wensen te verwezenlijken. In 1958 kwam Het Vrije Volk met een artikel waarin werd geconcludeerd dat "in Ede de strijd tussen het openbaar en het bijzonder onderwijs nog altijd niet volstreden is. [-] De voorstanders van bijzonder onderwijs belemmeren de groei van het openbaar onderwijs." Het was een rechtstreekse aanval op de toenmalige wethouder van onderwijs, dominee Fokkema (ARP). "Ds.Fokkema, in politieke zin uitgegroeid tot een hoge boom, vangt de laatste tijd bijzonder veel wind. Tijdens de jongste begrotingszitting zwiepte zijn eerwaarde kruin zelfs tot op de grond, onder de kracht van de storm, die hij over zich heen moest laten gaan. De wind kwam bij die gelegenheid uit de hoek der PvdA en VVD. [-] Ds.Fokkema ziet blijkbaar niets liever dan dat de jeugd van Ede opgroeit tot vuurvaste anti-revolutionaire kiezers", aldus Het Vrije Volk.
Ondanks de financiële gelijkstelling van openbaar en bijzonder onderwijs in 1920 was op de Edese begroting voor 1958 200.000 gulden voor het bijzonder onderwijs uitgetrokken en moest het openbaar onderwijs het met vage beloften doen. Het openbaar kleuteronderwijs zat in een gebouwtje van de postduiven-vereniging en in het lokaal van de arbeidszorg. De derde christelijke ULO werd gepland op een strategisch goede plaats aan de rand van Ede richting Bennekom, terwijl de openbare ULO op de meest noordelijke punt van Ede werd geprojecteerd, waar vrijwel geen groeimogelijkheden waren. "Allerlei hindernissen van wetgevende en organisatorische aard worden door de besturen van bijzondere scholen gemakkelijk genomen, waar het het openbaar onderwijs betreft, blijft Fokkema voor deze staketsels als een schichtig paard staan", aldus Het Vrije Volk. (Het Vrije Volk, 18-02-1958, "Openbaar onderwijs blijft in Ede steeds in de verdrukking", in: Provinciale Bibliotheek Gelderland, Arnhem)
In 1961moest de wethouder zich in de gemeenteraadsvergadering andermaal verdedigen tegen het verwijt dat hij altijd duidelijk zijn voorkeur voor een bepaalde school liet blijken, ook wanneer hij ambtelijk sprak. Hij verweerde zich met de opmerking: "Ik ben blij dat men dat kan merken, want dat is voor mij een bewijs dat ik nooit in raadselen spreek. Men kan echter niet bewijzen dat de openbare scholen achtergesteld worden. In dat opzicht versta ik mijn werk als wethouder goed. Die taak zal ik volgens mijn geweten uitvoeren."
(Verslag gemeenteraadsvergadering, 29-03-1961, 105, in: archief gem.Ede)
In de periode 1958-1962 was de zetelverdeling in de gemeenteraad als volgt: Chr.Hist.Unie 8, Anti-Revolutionairen 6, SGP 4, Kath.VolksPartij 2, VVD 4, PvdA 7.
Vijf jaren later verscheen in de Edese Courant een artikel onder de titel: "Openbaar onderwijs het stiefkind?" Opnieuw werd het overwegend rechtse college verweten geen of te late initiatieven te nemen voor het openbaar onderwijs. Het bijzonder onderwijs werd door het vlot verlenen van vergunningen op geschikte nieuwbouwplaatsen zwaar bevoordeeld. (Edese Courant, 07-01-1966, in: Provinciale Bibliotheek Gelderland, Arnhem)
In de periode 1962-1966 was de zetelverdeling in de gemeenteraad als volgt: CHU 9, AR 5, SGP 4, KVP 3, VVD 3, PvdA 8, Boerenpartij 1.
Na de gemeenteraadsverkiezingen van 1972 nam het nieuwe college van B&W in zijn beleidsprogramma "de volledige gelijkstelling van bijzonder en openbaar onderwijs" op. Kennelijk was in Ede een inhaalslag noodzakelijk. (Knipselkrant van de Gemeente Ede, 2e jrg. No.228, 22-08-1974, in: archief gem.Ede.)
Hoe gevoelig deze zaak van het openbaar onderwijs nog steeds ligt, blijkt uit de discussie tijdens de gemeenteraadsvergadering van 8 maart 2001 over het afstoten van de vbo-afdeling door het Pallas Athene College. De heer Kettmann (PvdA) reageerde toen op een reactie van de heer Kremers (CDA): "Het is wel zo dat de opmerking van de heer Kremers mij doet denken dat het CDA toch altijd wat meer afstand van het openbaar onderwijs neemt dan wij." De heer Kremers bleef het antwoord niet schuldig: "Dat is een groot misverstand. [-] U zet het CDA neer alsof zij zich alleen maar druk maakt voor het bijzonder onderwijs en dat is absoluut niet aan de orde. In de raad heeft de fractie van het CDA de verantwoordelijkheid te nemen voor het openbaar onderwijs. Dat hebben wij tot nu toe proberen helder te krijgen en kennelijk denkt u bij ons een verborgen agenda te zien. Die is er niet." (Verslag gem.raadsverg. Ede, 08-03-2001, in: archief gem.Ede)